

interkom

ČS FANDOM

informační
servis
fandomu
8-9/2019

Comics salón - 365. bank

Už 32. ročník mezinárodního festivalu popkultury Comics Salón - 365. bank sa uskutočnil cez víkend 20. - 22. 9. 2019, v Dome Kultúry Ružinov, v Bratislave.

V sobotu 21. septembra 2019 sa na výškových budovách rôznych miest sveta, ako New York, Tokio, Rim či Berlín, objavil symbol, ktorý poznajú mnohí priaznivci komiksov - svetelný kruh s netopierom v strede. Áno, bol to okrúhly 80. Batman Day. Ak by sa do takejto akcie zapojila aj Bratislava, netopier by sa mohol nachádzať v znaku Comics Salónu, ktorý sa uskutočnil cez víkend. A všade by mohli byť plagáty s nápisom: „Batman príde na Comics Salón“. Maskovaný superhrdina síce neprišiel, ale prišiel som ja a so mnou tisíce fanúšikov popkultúry.

Pri pohľade na program som si zaželal, aby mal deň aspoň 36 hodín. Nech stihnem všetko, čo ma zaujalo, a popritom sa môžem venovať aj známym. Nakoniec som sa však musel uskromniť so sobotňajším programom. V ňom sa pre mňa stali hlavnými „fahákmi“ dva krsty kníh a besedy.

Pred DK Ružinov som prišiel krátko pred pol desiatou. Ako minulý rok, privítal ma dlhý rad čakajúcich návštevníkov. Brány conu sa otvorili o trištvrte na desať. Bohužiaľ, rad sa posúval veľmi pomaly, dovnútra ste sa dostali skoro po hodine čakania.

Ako prvého som stretol Mira Švercela, autora poviedok, s ktorým sme si sadli na kávu. Po chvíli sa k nám pridala aj Janko lša. Spýtal som sa ho na pokračovanie jeho knihy *Temnota z Pressburgu*. Čierny kráľ mal vyjsť túto jeseň, ale dozvedel som sa, že vyjde až budúci rok.

Po krátkom rozhovore som sa šiel poobzerať, aké zmeny nastali na cone tento rok. Tou prvou bola absencia vytlačeneho programu, ktorý už tradične býval pri vstupe. Ten ste si mohli pozrieť buď v mobilnej aplikácii, alebo kúpiť na infostánku. Vonku pribudla veľkoplošná obrazovka, rozšírila sa ponuka občerstvenia. Boli umiestnené aj nové smetné koše na triedenie odpadu. Vo vnútri ste už tradične mohli nájsť stánky Madmaxonshopu, Brlohu, Nekonečno.sk - obchod pre každodenných hrdinov, vydavateľstiev Artis Omnis a Hydra. Nechýbali ani stánky zamerané na anime, printy, plyšové hračky, figúrky. Sci-fi salón, ktorý sa nachádzal po minulé roky na prvom poschodí Domu kultúry, sa tento rok presunul na vonkajšie priestranstvo.

Tri ročníky, dvadsaťpäť poviedok. To je krátko zhrnutie novej antológie s názvom *Istrocon 5*, ktorú na pravé poludnie pokrstilo vydavateľstvo Hydra. Zborník obsahuje to najlepšie zo súťaže *Poviedka Istroconu*, z rokov 2014 - 2016. Krst sa uskutočnil v Sci-fi salóne, na pódiu sa okrem Kataríny Soyky a Lenony Štiblaríkovej, ktoré stoja za vydaním nielen tejto knihy, objavili aj autori Anton Stiffel, Anna Olejárová, Janko Gálik, Miro Švercel a Marián Kubicko. Krstným otcom sa stal jeden z porotcov *Poviedky Istroconu* - Martin „Roger“ Králik. Tento zborník mal pôvodne vyjsť už v roku 2017. Druhou krstenou knihou sa stala knižička od Lenony Štiblaríkovej - *Táto krajina nie je pre slabých* (nemýľte si ju s filmom *Táto krajina nie je pre starých*). Jej poviedka s tým istým názvom získala v roku 2017 cenu OZ Fantázia pre najlepšiu fantasy poviedku. Túto knihu pokrstil Anton Stiffel.

pokračování na str. 8

OBSAH

Comics salón - 365. bank	1	Erika Johansenová: Osud Tearlingu	18
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Co jedl Jindřich, syn kováře?	24
Sex je jenom jiná forma čokolády	2	Časem s vědou - srpen	26
Hvězdný bulvár	3	O velkých činech vědy a techniky	26
Úspěchy Julie Novákové	7	Příroda jinými očima	27
Češi do izolace, Slováci na Tahiti?	9	Třeštění letitého popularizátora	88
Arzach / Hermetická garáž (Moebius)	11	Časem s vědou - září	28
Metod Suchdolský: Rusové na Marsu	12	O velkých činech vědy a techniky	28
Ondřej Neff: Něco je jinak (úryvek)	13	Humboldtovi dědicové	29
Dystopický román Martina Jurika	15	Třeštění letitého popularizátora	89
Poe a jeho dvě výročí i dvě sci-fi	16	Noční můry z temnot	30

DOGMA	31
Výsledky súťaže Svet na tvoj obraz	32
Hudba prvočísel	32

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Počasi stojí za starou bačkoru, dobrý je každý důvod k pousmání, i kdyby šlo o humor černý až pračerný, tak jsme vyčerpali zásobu odposlechnutých mouder skoro do dna. Dalším důvodem je to, že jsme v minulém čísle dovydali loupežnický komiks (Kristýno, ještě jednou děkujeme), a najednou je třeba zaplnit o čtyři strany více.

Když jsme před deseti roky tak hanebně zazdili výročí vydání Metoda Suchdolského Rusů na Martu, napravujeme to připomenutím letošního 110. výročí, o knize referuje Jára Míkovec a opravdu extenzivně čerpáme z kapitoly knihy Něco je jinak Ondřeje Neffa. Saša Pavelková nám poskytla reportáž Serjoži Serjožoviče o letošním bratislavském setkání *Comics salón - 365. bank*. Pokud vás udivuje název akce, pak vězte, že poslední dvě slova představují jméno generálního sponzora.

V Bulváru se dovíte, jak jsme česali meruňky a jaké to je, když vám chodí knihy poštou, pozor nečtete před spaním, bude se vám o tom zdát.

Nezklamal Ivan Adamovič a poskytl nám hned trojrecenzi současných českých a slovenských kontrafaktuálních próz. Nějak jsem loni přehlédl knihu *2084* Martina Juríka, našťástí ji recenzovala Katarína Soyka. Dagmar Heřtová nás provede po krajíně hry Kingdom Come a zhodnotí ji z kulinářského hlediska. **Zdeněk Rampas**

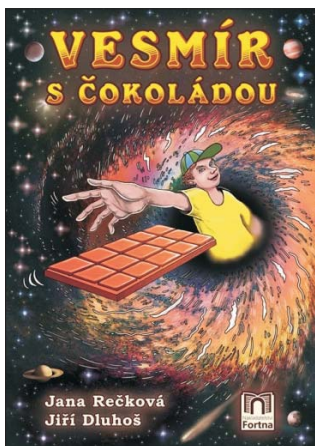
Sex je jenom jiná forma čokolády

Milovníci temných příběhů a fandové fantastiky vůbec, srdečně vás zveme na na pražský křest knihy *Vesmír s čokoládou* od Jany Rečkové (in memoriam) a Jiřího Dluhoše, který se uskuteční **15. října od 19 hod** v kavárně Dark Velvet (Dark Velvet Cafe bar, Husitská 677, Praha 3). Těšte se na úvodní divadelní skeč na téma Kosmologické účinky čokolády, po níž bude následovat samotný křest, jehož se ujmou kmotři Františka Vrbenská a Josef Pecinovský. Během ceremoniálu dojde na rituální čokoládové občerstvení a následně i na drobný raut a autogramiádu za účasti Jiřího Dluhoše. Samotná kavárna Dark Velvet má velmi atraktivní interiér i nabídku specialit z menu, takže si tu určitě každý přijde na své. Přijďte si s námi udělat pěkný večer nad dobrou knížkou!

Na setkání se těší Veselá partička z Nakladatelství Fortna

Zuzka, Honza, Martin, Dáša a Františka

O knize: *Vesmír s čokoládou* je nádherný sci-fi příběh o velmi zvláštních dětech se schopností měnit svět kolem sebe, z autorského šuplíku Jany Rečkové (in memoriam) a jejího syna Jiřího Dluhoše. Společně stvořili svět, kde platí jiné zákony fyziky a kde se vše točí kolem tabulky čokolády. Svět, kde být desetiletým buclíkem či baculkou může být výhra. Tajemná atmosféra na začátku knihy má své neopakovatelné kouzlo a okamžitě vás vtáhne do děje!

Knihy má formát B6, 500 stran, brožovanou vazbu a černobílé ilustrace uvnitř z pera mladičké kreslířky Lenky Kmoníčkové. Obálku ilustroval Jaroslav Svoboda a pojal ji – jak jinak – s mírnou nadsázkou. Knihu je možné zakoupit na pultech knihkupectví nebo na našem e-shopu s možností vybrat si velmi zajímavé bonusy (např. všechny 4 svazky antologie Žen s... za výrazně nižší cenu, stylové záložky aj.). K prvním sto objednávkám navíc přibalíme dárkovou čokoládku! Bližší info na: <https://efortna.cz/obchod/>

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 8-9/2019 (328)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6,
161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

Redakční kruh

Franta Houdek a Michaela

Autoři tohoto čísla

Ivan Adamovič, Ivo Fencel, Filip Gotfrid, Jiří Grunt, Dagmar Heřtová, Zuzana Hloušková, František Houdek, Jára Míkovec, Ondřej Neff, Saša Pavelková, Zdeněk Rampas, Serjoža Serjožovič, Katarína Soyka, Jiřina Vorlová

Fotografie

Richard Klíčnik, Serjoža Serjožovič, Rastislav Weber

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal, Jiří Grunt, Jan Haberle, Pavel Kavánek, Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla byla dne 4. 10. 2019

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Na českém diskursu o Gretě je krásně vidět, proč máme Zemana. Jedna část „intelligence“ je skeptická, druhá nadšená, nadšená obviní skeptickou ze zpátečnictví, skeptická nadšenou z naivity, všichni se urazí a kolem roste řepka.

Petra Neomi

My Češi máme obrovské štěstí, že nemáme moře. Takhle k němu celý národ může jezdit na dovolenou, místo aby v létě pracoval v turistickém ruchu a vůbec si ho neužil.

V rámci prevence povodní se bude do řek v celé ČR přidávat ve stopovém množství výtažek z politiků ČSSD. Řeka se pak drží koryta za každou cenu.

Když jsou u nás tropy, může za to horký vzduch z Afriky, když je chladněji, může za to studený vzduch ze severu. To u nás nikdy nemáme nějaký slušný český vzduch?

Parcon / BBCon (díl druhý)

● **20. července** – sobota: po snídani jsem málem stihnul pořad Františka Gaga *Rok 2019: Fikcia vs. Realita*. Ale než jsem přešel přes ulici od kolejí do univerzity Matyáše Bely, potkal jsem tolik přátel, že už vlastně bylo po přednášce.

Velmi příjemně překvapil pořad Pepy Vašáta: *Cesty po stopách Karla Čapka*, obsahoval opravdu hodně zajímavých podrobností o místech spjatých se životem slavných bratří.

Miša pak stihla panel *Hranice fantazie*, kde Marek E. Pocha a Franta Kotleta mystifikovali přítomné tím, že se představili naopak. Vzhledem k tomu, že jde o dva skoro neznámé skromné introverty, jim to nedalo moc práce ☺ Já mezitím zašel na křest knihy *Pokrvní: Biely havran* slovenské autorky Valentíny Sedílikové. Krstnou knihy byla autorka fantasy Silvia Zeumerová a krstným Valentínin kolega z projektu *Chuf žít* Robert Slovák.

Pak jsme se zase sešli na povídání *Z čoho sa dá vyrobiť cosplay*. Oba přednášející celou dobu vydrželi v oděni Predátora a Hely. Pak jsme se přesunuli na pořad Lívie Hlavačkové: *Psychické poruchy v popkultúre*. Příliš poruch a málo popkultury, na Fé-nixconech mi její přednášky přišly šmrncovější.

A už tu byl Galavečer, opět v režii Lulu a Pagiho, šlo jim to skvěle, s výsledky jsme vás seznámili už v minulém čísle, tak jen zdůrazním, že Cenu

Poslední dva Parcoráni: Petr Konupčík a moje maličkost

presidenta fandomu doslala Lulu Bocková, která za svůj klub rovněž převzala cenu Dráčik.

Tombolu jsem vynechal, už si musím šetřit nervy, a tak jsem první část večera strávil s Pavolem Martinickým a zbytek ve společnosti manželů Harmanových z Artis Omnis.

Parcon byl parádní, programu bylo přiměřeně, známých spousta, Heňa si po letech vzala Lakatoše (LKT), Al Akša má syna Dáriuse s děvčetem, které mi také přišlo povědomé. CKČ zdařilá, předávání cen mělo švih, škoda že na pódium vystoupil jen jeden Slovák (ještě navíc studující v Praze :-)

Jako připomínku BB Parconu v roce 1994 jsem nosil i jeho stříbrnou placku, viz foto Parcoránů.

● **21. července** jsme po šesti hodinách pohodové jízdy, tentokrát přes Bratislavu, doma, potrestáme Doležalovy meruňkami a jdeme se vzpamatovávat.

● **22. července** vyhlašujeme meruňkovou pohotovost, během Parconu jich dozrálo opravdu hodně, trochu nám od nich pomohl Honza Vaněk, jr. (přítom stihl doplnit a opravit pár hesel na Legii.info), Ivan Hraníčka a další přivolaní přátelé a známí.

● **23. července** rozesílám pozvánku u příležitosti (čti pod záminkou) návštěvy francouzské bohemistky Eurydice Antolin. V pátek 2. srpna se u Klímových koná překladatelský večírek (zájem o Francii vítán :-)

● **24. července** přijeli s meruňkami pomoci všichni čtyři Míkovcovi, něco jsme natrhali a pak si užívali příjemné odpoledne.

● **25. července** dnes jsme konečně na meruňkové frontě převzali iniciativu, sestra se synovcem jim ukázali, zač je toho loket, natrhali pro široké přibuzenstvo.

● **26. července** dopoledne se zastavila Bára z Poříčan s Viktorou, natrhaly si meruňky a pak jsme popovídali, bohužel jsem musel na vyšetření do Motola a vrátil jsem se, právě když děvčata odjížděla.

Trochu jsme se vzpamatovali a vyrazili za Sančou Fülle na Jižní Město, potrestali jsme ji jak jinak než meruňkami, za které se nám dostalo skvělého pohostění.

● **27. července** si pro trochu meruňek přijel Míšin bratr, na strohmě už jich je viditelně méně. Snad si tedy z toho zavařování neuženeme smrt.

● **29. července** máme hraci pondělí, opět s povinným odnosem meruňek, Hana má konečně prázdniny a pookřívá zbavena malých upírů a jejich ďábelských rodičů. Dorazili i Sargo a Jára, který musel hrát za oba, Sargo to ho stále moc nenachodí.

Bidlo donesl exotické sýry, já se otáčel u grilu a krmil společnost steaky a grilovanou cuketou. Filip upozorňuje na blížící se Egonovy narozeniny a přichází s nápadem

koupit mu sadu mincí s motivy z díla Julese Vernea. Míša hned vyhledá nabídku, kde se dají pořídit.

● **31. července** podnikáme cestu do Kněževse k Fibigerovým, cestou se zastavíme v OC 6, kde končí výstava Jany Karlové, Míša si hned jeden její obraz koupila, a pak obdivujeme Evičku, jak povyroستla, a Evu, jak vše zvládá. Milan nám ukázal, na čem zrovna pracuje, a také knihu o Gustavu Krumvovi, zdá se, že Míša nedá pokoj, dokud ji nebude mít.

● **1. srpna** jedeme za Míšinou spolužačkou Danou, objevujeme kouzlo přípravy steaků na aztecké píce a možnost krmít japonské ryby v zahradním jezírku invazními portugalskými slímáky, to by je mohlo zastavit, jen mít dost jezírek.

● **2. srpna** se u Klímových pořádá večírek na počest francouzské bohemistky Eurydice Antolin. Tu přivedla překladatelka Michala Marková, a dorazil i Richard Podaný, Radovan Zítka s chotí a spousta dalších vedle obvyklých podezřelých, jako jsou Honza Vaněk, jr., Viktor Janiš, Milena, Sargo, Bára...

Když jsme se ze zahrady přesunuli do knihovny, povídal jsem si s Eurydikou o fancezech (ze střední školy si ještě pamatovala cyklostyl), české literatuře, má ráda Stančíka, zvláště Mlýn na mumiie, zajímá jí Pérák, musím pro ni někde sehnat stejnojmenný komiks Ondřeje Neffa. Když jsem se ptal na možnost občanské války ve Francii, dověděl jsem se, že se jí lidé bojí už skoro dvacet let, ale zatím dobrý.

● **6. srpna** se u nás zastavují Petr Krejzek, Longin A. Wdowiak, fotograf Vladan a děvče z redakce, jméno mi vypadlo, a děláme rozhovor pro Živel). Žvaním asi tři hodiny, Vladan fotí, ostatní popíjejí, prima odpoledne.

● **7. srpna** si Petr Krejzek přijel pro věci, které u nás LAW zapo-

menul, a já mu půjčil některé vzácnosti z dějin počátků fandumu. Jsem na ten Živel zvědavý.

● **8. srpna** se scházíme u Regenta, je celkem málo obsazený, zato se ale ukázal David Pohribný, takže došlo na povídání o uměleckých učilištích, ani jsem netušil, že Dagmar chodila stát modelem sochařům na AVU. :-)

● **9. srpna** jedu pro Interkom, pak do Čáslavské a pak k Vladovi Řišovi, pomoci mu s ohořelým počítačem, po několika

ztracených hodinách se ukázalo, že problém byl v 98% zaplnění disku C. Vlastně tak ztracený ten čas nebyl, Vlado mi stačil vypovědět, jaké to je, když je vyhořelý byt klasifikován jako vybuchlá varna pervitinu, jak si na základě tvrzení praštěné sousedky umanula čacká česká policie, a pak osm hodin zjišťovala, že tomu tak není.

● **10. srpna** slaví v baru Nekropolis narozeniny Peťo Pavelko, scifisté to zazdili, tak jsem brzy odešel, aby se Peťo mohl věnovat i os-

tatním a ne jen mně, který se z komunity trochu vymykal. Alespoň že Dáreček blahopřál z Ostravy, odkud se řítíl zpožděným vlakem. Večer pak Jarda Olša poslal poznámky k chystané knize povídek Somtowa Sucharitkula. Už si musíme pospíšet, bude tu v září.

● **11. srpna** se s Milošem Uličným pokoušíme prodrat španělskou elektronickou byrokracií, nepodařilo se, ale třeba ještě přijde nějaký ověřovací mail...

● **12. srpna** odjíždíme na krátkou dovolenou do Špindlu, Míša se chystá chodit po horách, já chci ochutnat tamní kulinářské speciality. Zhruba ve stejnou dobu, kdy se mi udělalo špatně, ji začala bolet noha. Ale nakonec, než začalo pršet, jsme zažili pár dnů, kdy se naše sny v redukované podobě skoro splnily.

Mezitím jsem přečetl *Inferium* od Romana Bureše, na několika místech mě pobavilo, ale jinak nic moc, stejně jako *Projekt Gilgameš* Štěpána Kučery, přestože jedno je dobrodružná střelečka a druhé spisatelská próza překypující humanismem. Také jsem skouknul 3. řadu *Muže z Vysokého zámku* a hlavně několik přednášek o matematice na YouTube, třeba Pátečníky ve Viničné. Ale Kubáček je nejlepší!

A v Dublinu nám mezitím probíhá od 15. do 19. srpna 77. Worldcon. Česko tam bude zastupovat Honza Vaněk, jr.

● **21. srpna** se šťastně vracíme z dovolené.

● **22. srpna** to jdeme ohlásit k Regentovi, je tam Franta Novotný a Jiřina (bohužel bez Mloků, Mirek jí je stále z Brna neposlal!!!). Všem jsem vyčínil, že zazdili Peťovy narozeniny.

A mezitím v Belfastu do 25. zuří Eurocon.

● **23. srpna** se opět s Milošem pokoušíme vyplnit španělský formulář, až nyní jsem si všiml nenápadného řádku o chybě Ja-

DoLorean zjevně překonal 25 let a přivezl baner z doby, kde se tomu tak ještě neříkalo.

va apletu, pro kterou jsme se minule nedostali dál. Je poslední den žádosti o grant, pátek odpoledne, nikde už nikdo není, tak to necháme na příští rok.

● **24. srpna** jedeme na setkání bývalých zaměstnanců Apra koušek za d'ábelské Pyšely. Cesta tam a večírek skvělé, ale návrat by Stephen King nenapsal strašidelněji. Několik uzavřených odboček z dálnice a neaktualizovaná navigace způsobily motání v kruhu, mnohonásobně dějá vu, však to z hororů znáte.

● **26. srpna** odpoledne se zastavili Longin a fotograf Vladan udělat ještě pár fotografií. V podvečer pak začala hrací pondělí, první přijel hned z letiště Honza Vaněk, vrátil se z Worldconu a Euroconu. Potkal tam JRRM a další své oblíbené autory, con sám, nevím zda Euro či World, mu ale přišel hodně amatérský, kam se hrabou na Chotěboř. Když dorazili

ostatní, dali jsme nejdříve šipky a pak jídlo, já to sledoval od grilu, škoda, že ostatní mleli ptákoviny, mohlo se probrat i něco zajímavějšího, když tu byl Honza plný dojmů.

Pak jsme dali dvě kola Krylicích jmen, já byl v týmu s Honzou Vaňkem, kdykoli jsem napovídal, tak jsme vyhráli, a naopak, musíme to zkusit zopakovat za stejných podmínek...

● **27. srpna** čte ve Slovenském domě ze své knihy Ivo Fencel a jeho syn hraje (naprosto skvěle) své skladby na kytaru, také jsem tam byl a docela dobrý večer.

● **29. srpna** se u nás cestou z letiště, kam vyprovázeli Lucku s rodinou (vracejí se k protinožčům), zastavují Čápovi, domlouváme posezení s Marcellem Grünem.

Večer posílám do tisku Sucharitkulův *Den v Mallwordu*.

● **2. září** a několik dalších dnů autorizuji rozhovor pro Živel, opravdu mluvím takhle hrozně a nedbale?, vždyť je to na zastřelení. Kdo neviděl přepis svého běžného projevu, neuvěří.

● **4. září** rozesílám pozvánku na křest zmíněné knihy.

● **5. září** a dopoledne znovu, chybělo tam datum.

U Regenta se poprvé objevil Peřo Pavelko, rozloučili jsme se s Františkem, odjíždí na Jadran, ani se mu tam moc nechce, raději by pracoval na nové knize *Námořní války dvacátého století*. Jiřině jsem konečně předal Dárečkův diplom za její hodnocení soutěže o Stříbrtět lesklý halmochron.

Milan Fibiger popovídal o steampunkovém pikniku ve Strovovce, trochu ho zklamalo, že se tam lidé přišli jen ukázat a nic moc spolu nekomunikovali.

● **6. září** je konečně hotová autorizace textu, který jsem nažvalnil ani ne za čtyři hodiny...

● **9. září** máme schůzku v Čáslavské, zkrácenou, Filip může jen do půl sedmé, Bidlo ho ale hodí k vlaku, takže OK.

Večer konečně rozesílám výzvu k upisování na Egona, nechtěli jsme nikoho nechat stranou, aby nám pak nevyčetl, že

jsem mu nedal šanci udělat Egonovi radost, i když mince pro jistotu koupilo vedení klubu hned ze svého.

● **10. září** se na Spořilově v Balounově restauraci u Břízy scházíme s Marcellem Grünem. Už dost špatně chodí, tak jej Dalibor Čáp přivezl až k podniku. Konečně se nám podařilo, aby mohl přijít i Filip Gotfrid s Hankou. Marcel mi přišel přes přestálé problémy s ledvinami veselejší než minule. Popovídali jsme o

dávných zážitcích ve frontě před Ponrepem a pak i během promítání. Napadlo mě, že když nás tehdy Marcel oslovoval „Dámy a pánové“, bylo to stejně odvážné, jako když to někdo použije dnes na progresivním západě.

● **12. září** křtíme knihu *Den v Mallwordu*. Dorazili jsme do restaurace s Jardou Olšou o něco dříve, takže jsme se včas dověděli, že tam nikdo o ničem neví. Naštěstí byl salónek volný a ochotná posádka vše rychle napravila.

O něco dříve dorazil i jeden z překladatelů knihy Richard Podaný, takže si s námi za to, že zadarmo poskytl překlad, mohl užít i ty nervy :-)

Pak pánové z Česko-thajské společnosti dovedli Mistra Somtowa a Jarda se velmi zdařile ujal moderování besedy. Snad to Honza Vaněk, Vilma (té zážitek kazil atak alergie), Pavlíkovi a naše skorosnacha Dagmar ocenili.

Do Mistrova koncertu zbývala víc jak hodina času, tak jsme se stihli mihnout na malé recepci s thajskou velvyslankyní a pak jsme se už jen s Honzou Vaňkem zúčastnili koncertu v HAMU. Kvůli zmatkům okolo distribuce lístků jsme pro sebe měli celou řadu.

Z projevu před koncertem jsem se dověděl, že jsem vydal první knihu thajského autora v Česku, Slovensku a bezpochyby i Českoslovenku.

● **13. září** pracuju na knize *Lexikon opomíjených autorů* a už se scházejí peníze na dárek pro Egona.

● **16. září** synáček objednal nějaké knihy a nechal je poslat na naši adresu.

Večer mi Eva Hauserová pro web Karla Dvořáka *fanziny.4fan.cz* poslala info o stránkách, kde vystavila svůj fanzin Divoká Sarkkah a dala si práci i s úvodem, který Karlovi ostatní lenoši píší jen pod nátlakem.

Wild Shaarkah byl můj osobní fanzin, vzniklý z čiré fascinace novou možností, která se otevřela po listopadu 1989 – přístupem ke xeroxu v copycentrech. Najednou jsem si mohla tvořit, co jsem chtěla, vydávat to v malém nákladu tuším kolem deseti kusů a rozesílat to známým. Psala jsem v angličtině, protože tehdy nebyl internet a fanzin bylo možné rozesílat do dalších zemí a udržovat tak kontakty, zatímco své české textíky jsem mohla uplatňovat v existujících českých fanzinech.

Srdečně vás zveme na křest povídkové sbírky thajsko-amerického autora **Somtowa Sucharitkula**.

Po krátké besedě s autorem a překladatelí knihy proběhne autogramiáda.

Kniha bude k dispozici na místě a prvních deset osob, které si ji zakoupí, získá zdarma vstupenku na koncert **Thai Sinfonietta** dirigovaný S. Sucharitkulem v nedalekém sále HAMU od 19:30 rovněž 12. září.

Česko-thajská společnost a nakladatelství Nová vlna

Salonek restaurace U Mecenáše, 12. září
Malostranské nám. 10, Praha 1 od 17:00

<https://gooout.net/en/concerts/siam-sinfonietta-a-novomestska-filharmonie/nioqe/+wsocn/>

Tématika „Divoké Šárky“ se točila kolem feminismu ve sci-fi, biopunku, uplatňovala jsem tu dojmy z conů, recenze přečtených knih, polemiky i své vlastní kresbičky... Projekt pak zahynul asi po dvou letech na úbytě, protože jsem stále bojovala s nedostatkem času a bylo pro mě čím dál těžší nacházet pro něj dostatek energie a nadšení.

● **17. září** po půlnoci odesílám rejstřík ke Gaimanově knize *Postřehy z poslední řady*, v textu doporučuji zaměnit slovo sjezd na con :-)) a ráno nás vzbudila zásilkovka Geis, přivezla knihy z Albatrosu.

● **18. září** ráno nás vzbudila zásilkovka PPL, přivezla knihy od Dobrovského.

Dopoledne mi zavolal Lád'a Szalay, také má problémy s ledvinami jako Marcel Grün, pak jdu na oběd s Honzou Poláčkem, přehodil na mě už zmíněný Lexikon, píše to zjevně nadšenec s obrovskou znalostí faktů, od běžné literární teorie se to liší tím, že se autor odvažuje hodnotit spisovatele nejen po literární, ale i lidské, tj. morální a charakterové stránce.

● **19. září** nás kupodivu nikdo nevbudil, asi proto, že Knihcentrum využívá službu České pošty Balík do ruky. Hledám proto ve schránce lísteček, že nás pošta nezastihla doma. (Ne že bychom v domě stále nebyli alespoň tři.) Zdá se, že Balík do ruky už dnes neznamená ani lístek ve schránce, jen na internetu bylo ve sledování zásilky uvedeno, že balík už je na naší poště.

Večer je u Regenta docela zima, a protože Vlád'a Wagner nedorazil a Peřovi Pavelkovi jsem to zapoměl připomenout, brzy jsme to zabalili, takže Edita, když v půl deváté dorazila, nešla tam ani nejotřelější spifáry a notáře.

● **20. září** nás zase nikdo nevbudil, musím zjistit, přes koho posílá knihy Grada... A v Bratislavě začíná Comics salón.

● **21. září** v rámci akce *Zažít město jinak* navštěvujeme fyzikální ústav na Ořechovce, původně palác Cukrovarnické společnosti. Potom jsem vyrazil na Koniášcon, kde jsem pokecal

se Silverem a Vladem Říšou. Milu Lince jsem nezastihl a dokonce tam nebyl ani můj oblíbený steampunkový bufet (dívčata prý dospěla a mají jiné zájmy). Tak mě hlad vyhnal domů.

● **23. září** se ve schránce objevilo upozornění, že máme na poště balíček, ano, ten vyzvednutý před čtyřmi dny.

Večer v RUR se dovidám, že ve středu je KJV. Egon měl problém s rozesláním mailu, takže mi nedorazil. Také se dovidáme, že Egonova oslava bude v sobotu, ale nikdo neví kde. To mě ale nezkrúší, protože rozesílám Vilmino pozvání na nedělní dopoledne. Vilma v něm dlouze rozebírá, komu co dluží a jak to v neděli dá do pořádku, ve skutečnosti jsme ale jejími dlužníky my všichni. Navíc zde v neděli bude i Karolína Francová, která má v sobotu nějakou korejskou hudební aktivitu.

● **25. září** se scházíme v MATu na schůzce KJV, bohužel Martin Corn nemohl přijít (pracovní povinnosti), tak se přednášky ujala Hana Nájemníková v podobě doplňku ke svému minulému vystoupení na téma Vývoj pohledu na sex z hlediska společenského vývoje a příslušného náboženství.

● **27. září** z Žiliny dorazila antologie *Čas hrdinů II*. Začal jsem povídkami od známých autorů, Lenona, Soyka, Jožo Girovský, a nezklamaly. Uvidíme co ostatní.

● **28. září** Michaela zarezervovala komentovanou prohlídku ministerstva obrany (v bývalé kadetce kousek od Pražského hradu). Podle fotografií na stěnách odhaduju, že ministrů za posledních 30 let bylo víc než za předchozích 70 let Československa.

Trochu se to protáhlo, takže jsme do Klánovic nejeli s většinou slavických autobusem, který zajistil Martin Corn, ale vydali se tam vlakem. Tím pádem jsme dorazili až po nakrájení úžasného dortu zpodobňujícího Nautila, ne tedy přímo toho verneovského, ale jako fantastického hlavonožce. Vlastně v Klánovicích bychom byli ještě včas, ale od nádraží to bylo k Babiččině besedě 20 minut chůze.

Martin Corn vybral velmi pěknou restauraci a zajistil parádní občerstvení, Richard Klíčnick nakopec sehnal všechny čtyři mince s verneovskými motivy a dokonce vtipně nahradil již nesehnatelnou krabičku pro celou sadu.

● **29. září** se nám podařilo už okolo půl jedenácté dorazit na Klímovské matiné. Zpozdilejší byl už jen Honza Vaněk s Libou a pak Jolana s Česlavou, Ludmila má kašel. Míkovcovi, Karolina Francová, Bára, Sanča, Viktor Janiš a Milena už si užívali Vilminy a Martinovy pohostinnosti, Martin jako obvykle u grilu, tentokrát v tričku ozdobeném jeho citáty **TO JE TĚŽKÁ VĚC JÁ HO TAM NEPOSÍLAL**, které mu vyrobily dcery.

Mezi dámami vzbudila zájem kniha *Móda za železnou oponou*, zvláště Sanča emotivně zavzpomínala na časy, kdy si ženy šily samy a doplňky sháněly v Řempu, tedy ona asi v Řempu. Naopak pro výběr *Hacknutá čeština 2.0* jsme asi příliš málo na internetu (12 hodin denně zjevně nestačí) nebo jsme už staří. Sargo ocenila *Den v Mallwordu* a Karolina neznala kosteleckou párkovou poezii od Agrozpěvu, tak jsem jí ji věnoval.

Všiml jsem si, že když se v ženském hloučku začaly probírat děti, u pánů byla hlavním tématem vosa kutilka.

Přítomní právníci Milena a Jára mi pomohli se smlouvou na vydání velké knihy o Koreji...

Odcházel jsem nakonec jen chvíli předtím, než na jiné podobné akce k Vilmě a Martinovi přicházíme. Možná se to protáhlo i proto, že nám synkův blahopřejný telefonát připomenul, že dnes slaví Michaela svátek.

National Foundation Day

● **2. října** slaví Korejci svůj Národní den, vyrážíme tedy se Sančou do Hiltonu. Jako vždy, když se mám na dohodnutém místě sejít se ženou (naprosto každou), nebylo to jednoduché. První výle z metra je v rekonstrukci, vyšlapu tedy opačným, a ten vede na částečně uzavřenou ulici, překlopýtám stavenišťem k Muzeu hlavního města Prahy a Sanču nikde nevidím. To byla ale moje chyba, přecenil jsem svou schopnost vidět za roh. Vydáme se pasáží k hlavnímu vchodu do hotelu, a dojdeme k němu současně s kolonou asi třicetivozového doprovodu V4, která zde zřejmě nocovala. Po několika minutách nás ochranka pustila dál, ale jen k bočnímu vchodu, naštěstí to ambasáda měla ošéfovaně a asistentka nás protáhla jinudy. Pak už šlo vše tím nejlepším, tedy korejským, způsobem. V šatně jsme nechali tašku s knihami a zavařeninou, v dostatečně kulturně obohacené zemi by se na mě už dávno vrhla tajná služba kvůli podezřelé gelové hmotě, chvála bohu žijeme v xenofobním buranově, takže za chvíli procházíme se sklenkou šampaňského už dost plným sálem (Hilton Grand Ballroom). Asi se prolásko, že p. velvyslanec Moon odjíždí a hodně lidí se s ním přišlo rozloučit. Jak jsme se pak dověděli od Jardy Olši, jr., bude nyní zastupcem korejského velvyslance v USA, tedy zjevně povýšil :-). Rozlúčku moderovala Mária Binderová, hymny opět zapěli operní pěvci za doprovodu komorního kvarteta, chvíli se řečnilo a následovala světelná show. Umělec nových technologií nějakým laserem kreslil na speciálním „světlo zpoždujícím“ plátně obrazy z dějin Koreje. Mám dojem, že epizoda Gangnam style patřila k těm nejdelším.

Následovala rychlá ochutnávka korejských specialit, po které jsme začali hledat známé, což do doby, než nahloučení hostů okolo dobrot porušilo izotropní (rovnoměrnou) hustotu lidí v sále, nebylo možné. Nejprve jsme narazili na šéfa Českých

hráčů Go (korejsky ovšem Paduku), pak na Jardu Olšu, který hledal velvyslance, poradil jsem mu, ať raději hledá Máriu, velvyslanec pak nebude daleko, pak jsme potkali Františku Vrbenskou s manželem, Ivanu Bozděchovou, jako vždy provázenou Michalem Ajvazem, a pak i Máriu. Za chvíli se objevil i Jar da s dárkem pro velvyslance. Probrali jsme něco o knize, kvůli které se asi Jára Mikovec nevyspal, já pak ochutnal brokolico-vý krém, skoro tak dobrý jako u Vilmy, a začali jsme se shánět po sladké tečce, ale ta nikde, dokud nám Františka neprozradila, že ta se podává v předsálí. Hosti pomalu ubývalo, přidal se k nám Jar da, který celou dobu pilně kuloároval, takže už měl docela hlad a žízeň, zavedl jsem ho k kultúce, kde ještě zůstalo trochu (tak deset porcí) rýže a ve vedlejším ohřívači o něco méně skvostného gulášku Stroganoff, a tak jsem jej zachránil pro budoucnost propagace české SF.

A pak jsme se vydali domů, na Muzeu jsem se se Sančou rozloučil a já asi následkem odkrvení mozku, všechnu krev zjevně využíval plný žaludek, chvíli jel opačným metrem. Ale i tak jsem byl před desátou doma.

● **3. října** mi Saša Pavelková poslala reportáž z Comics Salónu, takže Interkom je skoro kompletní, jen ho udělat :-)

● **4. října** jsem místo posezení U Regenta dokončoval toto číslo Interkomu, ale mám za to, že mě více než důstojně zastoupila Michaela. Mezitím v prostorách letenské vodárenské věže probíhá setkání s Yensem Wahlgrenem, švédským autorem knihy *Stopařův průvodce po galaxii jazyků*. Ale podle prvních komentářů jsem o mnoho nepřišel. **Zdeněk Rampas**

Odposlechnuto / Retrotipy

Dotaz na rádio Jerevan: Může komsomolec kritizovat práci ústředního výboru?

Odpověď: Může, ale je škoda mladého života.

Co nám zbylo z Gottwalda?

Gott – Walda už utekl...

Úspěchy Julie Novákové

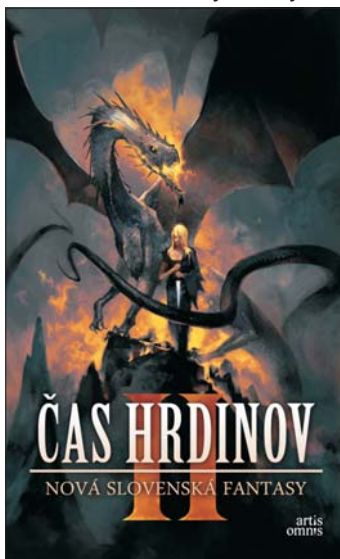

Krst knihy Čas hrdinov II.

➤ Meno *Natalia Tena* nie je fanúšikom *Harryho Pottera*, *Game of Thrones* a najnovšie aj *Star Wars* neznáme. Táto herečka, ktorú preslávila úloha aurorky *Nymphadora Tonks*ovej, sa stala hlavným hosťom tohtoročného *Comics Salónu - 365. Bank*. Na Slovensko zavítala so svojim priateľom *Samom* a agentom. V sobotu a nedeľu sa s ňou konala beseda, ktorá bola z Veľkej sály streamovaná na veľkopoštnú obrazovku pred DK. Účastníci tejto besedy sa jej pýtali nielen na *Harryho Pottera*, ale zaujímala ich aj jej nová úloha v seriáli *Star Wars: The Mandalorian*.

O štrnástej hodine som sa presunul do Fantasy salónu, kde sa konal ďalší z krsťov knižných noviniek. Vydavateľstvo *Artis Omnis* prinieslo pokračovanie antológie z roku 2012 s názvom *Čas hrdinov II - nová slovenská fantasy*. Žiadna z trinástich poviedok v nej ešte nebola nikdy publikovaná a boli napísané práve pre túto knihu. Tento krst moderoval *Dado Nagy*, nechýbali zástupcovia vydavateľstva *Andrea Harmanová* a *Ivan Harman*, zostavovatelia antológie *Martin Králik* a *Alexandra Pavelková*. Na krst dorazili úplne všetci autori poviedok: *Juraj Červenák*, *Alexandra Pavelková*, *Lenona Štiblaríková*, *Katarína Soyka*, *Lívia Hlavačková*, *Ján Gálik*, *Jozef Giróvský*, *Marja Holeciová*, *Anna Olejáróvá*, *Ivana Molnárová-Dubcová*, *Robert Hric*, *Zdeno Jašek* a *Monika Kandriková*. Každý z nich si v krátkosti predstavil svoju poviedku. Príležitosť prispieť do tejto zbierky dostali nielen ostrieľaní, ale aj noví autori, ktorí pravidelne prispievajú do súťaží ako *Martinus Cena Fantázie* či *Ohnivý pero*. Obálku tejto knihy vytvoril *Michal Ivan*. Ako prezradil vydavateľ *Ivan Harman*, v novembri *Michalovi*

vyjde vo vydavateľstve *Artis Omnis* artbook s názvom *Beštie a bojovníci*. Krstným otcom antológie sa stal známy moderátor *Dado Nagy* a pokrstil ju medovinou. Nasledovala podpisová akcia, ktorá sa časovo vyrovnala tej, ktorú absolvovala *Natalia Tena*. Trvala hodinu a pol.

Dal som si neskorý obed a kávu a šiel sa poprechádzať po budove. Niektoré stánky predajcov sa zmenšili, iné zostali rovnako veľké. Rozšírila sa „*ulička umelcov*“, keďže tento rok sa organizátori rozhodli pozvať dvadsať profesionálnych cosplayerov. A nielen to, tento rok *Comics salón* hostil finále medzinárodnej cosplay súťaže *International Cosplay Champions Cup*, ktoré prebehlo v nedeľu popoludní. Trojčlenná porota rozhodla o víťazovi, ktorým sa stala *Margaret Cosplay & art* z Poľska. Druhé miesto obsadila *Shayola Artwork* z Maďarska, na treťom skončil *Belfik_cosplay* z Českej republiky.

Ale späť k sobotnému programu. Po rozhovore s priateľmi som znova navštívil Sci-fi salón. Na pódiu už boli *Anton Stiffel* a zástupkyňa vydavateľstva *Hydra*, *Katarína Soyka*. Beseda sa týkala pripravovanej reedície *Stiffelovej* zbierky poviedok *Zabudnutý vesmír*, ktorá vyšla v roku 2015. Novovydaná kniha vznikla s podporou Fondu na podporu umenia, má obsahovať vyše 600 strán. Pribudne do nej päť či šesť nových poviedok, farebné strany, ilustrácie, ktoré robil *Jakub Šimjak*. Pokrstená by mala byť na knižnom veľtrhu *Bibliotéka*, ktorý za uskutočnenie do dňoch 7. – 10. 11. 2019 v priestoroch výstaviska *Incheba*. Spolu s ňou by mali byť pokrstené aj knihy *Hlas draka* a *Táto krajina nie je pre slabých*.

Menší update: Na Bibliotéke by mala byť pokrstená aj novinka *Svet je plný démonov* od *Marka E. Pochu*.

Pomaly sa blížil večer a väčšina účastníkov sa zhromaždila vo Veľkej sále, kde prebiehala tombola, ktorá bola – ako vždy – bohatá. Alebo ste si mohli ísť pozrieť predstavenie *Comedy Dungeonu* či ísť posedieť do baru a prehodiť pár zo známymi.

O *Comics Salóne - 365. Bank* by sa dalo písať veľmi veľa. Ak by boli mojou „srdcovkou“ cosplayeri, mohol by som tam celý víkend fotiť ich cosplaje. Najlepšou maskou podľa môjho názoru bol *Bumblebee*, ktorý si prišiel dať podpísať aj *Čas hrdinov II*. Alebo by som mohol obdivovať tvorbu profesionálnych cosplayerov. Alebo sadnúť do Veľkej sály a pozeráť filmové novinky. Alebo hrať stolové hry. Alebo, alebo, alebo... tých možností ako prežiť con je veľmi veľa. Organizátori vždy prinesú dačo nové. Nechám sa prevkapiť, čo si pripravia nabudúce.

Serjoza Serjožovič / Fandom.sk

Češi do izolace, Slováci na Tahiti? Romány hrající s historií hru na „kdyby“

Co kdyby Juraj Jánošík jezdil na parním stroji, Česko se před druhou světovou válkou uzavřelo do totalitní neutrality a Maďaři by vyhnali Slováky do Tichomoří? Trojice knih klade zábavnou cestou neobvyklé otázky.

Historici prý nemají rádi slovo „kdyby“. Historie prý nezná rozcestí. Jiní naopak hru na „co kdyby to dopadlo jinak“ rádi hrají. Historickou imaginaci vnímají jako vitální zdroj přemýšlení nad dějinami. Dokladem je třeba sborník *Co kdyby to dopadlo jinak* (Dokořán, 2007), číslo časopisu *Soudobé dějiny* 2008/2, sborník *Virtuální dějiny* (Dokořán, 2001) sestavený Niallem Fergusonem či práce světoznámého teoretika fikčních světů, literárního historika Lubomíra Doležela.

V nedávné době vyšly tři tituly, které se věnují této hře beletristickou formou. Zajímavým experimentem je sbírka povídek *Verschluss* „napsaná“ zapomenutým spisovatelem Karlem Drexlerem. Ve skutečnosti jde o spoluautorství tří spisovatelů Davida Šenka, Davla Obluka a Dalibora Váchy. První dva se dosud pohybovali v oblasti fantastiky, poslední jmenovaný do ní vstoupil zatím jedním titulem a zbytek jeho tvorby se věnuje československé historii. Konceptce tedy trochu připomene román *Železný sen* od Normana Spinrada, který se uvnitř tváří jako román od Adolfa Hitlera z alternativního světa, v němž Hitler kanalizoval své mocenské touhy v náležitě rasistické literární tvorbě a stal se spisovatelem fantasy.

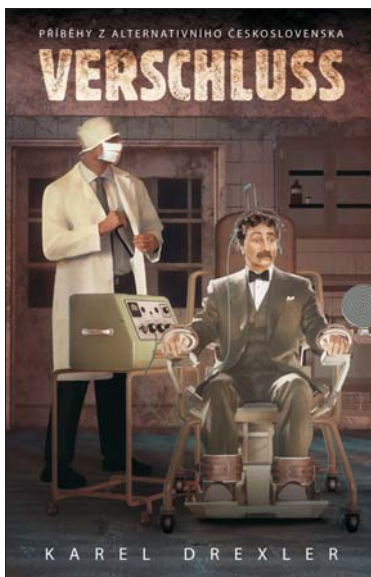
Preventivní odsun

V čem jsou dějiny v knize *Verschluss* jinak, to se čtenář dozví postupně, z různých narážek. „Objevené“ povídky Karla Drexlera zachycují různá období paralelních dějin našeho státu zhruba od 40. do 60. let minulého století. Co je jinak? Masaryk v roce 1927 rezignoval na prezidentství, novou hlavou státu je zvolen Bohumil Němec a k moci se dostane izolacionistická klika vedená Rudolfem Beranem. Odsun Němců (ale i jiných státních příslušníků) tedy neproběhne po druhé světové válce, jak to známe z naší dějinné linie, ale ještě před ní, v průběhu 30. let. Zároveň je vybudována tzv. Beranova linie – soustava betonových pevností podél hranic, která umožní Čechům prožít válku jako dobře opevněná, nestranná země, do níž se Němci neodvážili vpadnout.

„Nalezené a rekonstruované“ povídky by nemohly vyjít tiskem před pádem Beranovy doktríny v roce 1968, protože příliš přesně popisovaly tehdejší dobu. Česko se na celá desetiletí stalo jakousi podivnou, zmrtvělou totalitou, „zapáchající konzervou“. Izolace sice mohla zachránit pár životů, ale společnost trvale poškodila. Odsun způsobil v celé společnosti vlny

depresí a vnitřního prázdna, pro které se ujal termín „xenodeprivace“. Mnichovské trauma jsme nepotřebovali, vyrobili jsme si vlastní.

Prvním dvěma povídkám z knihy příliš nesvědčí, že autorům nestačí samotný fantastický rámec, ale přidávají do nich další fantastické či nadpřirozené motivy. Například schopnost zapalovat předměty na dálku působením orgasmu dvojice protagonistů v lehkonohé povídce *Stíny nad Mnichovem* popisující ovšem ne zrovna úsměvné téma zakorňování fašismu v Německu. Superhrdinský motiv zůstal nevyužit jako pouhý ozvláštňující prvek.

V povídce *Král komiků* dojde k nepravděpodobnému setkání komika Vlasty Buriana s autorem sci-fi románů J. M. Troskou, který se dal k odboji proti totalitní Beranově vládě. V povídce se objeví Lída Bararová v roli agentky a v doslovu pak informace, že se patrně podílela na smrti Josepha Goebbelse, což vedlo k porážce Německa v Malé velké válce.

Vypravěčsky nejsevěřenější povídkou sbírky je *Opuštěný*, kterým se dle vnitřní chronologie dostáváme někam k 60. letům. Také sem je dodán další fantastický prvek – geneticky vyšlechtění obří psi, kteří pomáhají pohraničnickům hlídat státní hranice, a jsou navíc myslí propojeni se svým psovodem. Povídka s nádechem hororu připomene reálné hrůzy spojené s ostrahou československých hranic, kde zahynuly desítky nevinných lidí. Syrová autentičnost povídky vede k myšlence, že do ní autor vpravil vlastní zkušenosti s vojnou.

Jánošík pod parou

Kuriozitou je i druhá kniha z alternativního dějinného proudu: *Juraj Jánošík proti Dračímu řádu* napsaná jistým Svetozárem Olovranem. Jméno autora je pseudonym a text byl údajně přeložen ze slovenštiny, kde také kniha vyšla nejprve, brzy následovalo vydání české.

Text na obalu vyzývá čtenáře, aby zapomněl na žánr steampunk a ponořil se do „parokoka“, éry parních strojů za vlády královny Marie Terezie. Představte si rakousko-uherské království 18. století, které se liší v tom, že v něm lidé běžně využívají kempeleny – příruční parní stroje vynalezené Johannem Wolfgangem von Kempelenem. V ději se tyto stroje vyskytují zejména ve službách armády – jako svérázné dopravní prostředky připomínající trochu dnešní segwaye a potom jako pohon zbraní – například z valašky udělají parní valašku s několika čepelemi a účinkem motorové pily.

Juraj Jánošík je zde za hrdinu bez bázně a hany, navíc neobyčejně vzdělaného. Proti své vůli se stane pobočníkem uher-

ského palatina Juraje Turzy. Zjistí, že proti celému mocnářství kuje nekalé pikle hraběnka Alžběta Nádašdyová, rozená Báhoryová. V převleku za dvorního kuchaře se vetře na její dvůr a postupně společně s Turzem odhalují zákulisi nebezpečného Dračího řádu. Při tom holdují vínu, sexu a občas krvavým jat-kám, pakliže je zapotřebí aktivovat parní valašku.

Na rozdíl od autorů *Verschlussu* se „Olovrant“ nepokouší o žádné hlubší úvahy, vše se odehrává na rovině nezávazné hříčky, jejímž hlavním účelem je pobavit čtenáře. Děj spěje kupředu hladce, ale přes množství zvrátů nevyvolává skutečné napětí, spíše se zdá, že byl šit horkou jehlou, bůhví, zda ne dokonce parní. Lze tušit, že v plánu jsou další díly, pokud tento první nebude komerční propadák, což bychom mu nepřáli.

Kdo je autorem? Všechny indicie ukazují jedním směrem – k českému spisovatel, který je znám zálibou v popisu exotického jídla, erotiky a také v jisté porci snobství, kdy jsou vyzdvihovány předměty vzácné a jedinečné.

Ve srovnání s díly publikovanými pod jeho vlastním jménem je sice tato kniha prostší duchem, ale detaily jej, zdá se, prozrazují. Pokud to je tak a text byl nejprve přeložen do slovenštiny, aby mohl být vydáván za slovenský originál, pořád je to docela povedený literární šprým zasluhující uznání.

Zánik Slovenska

A pak tu je dílo zcela zaručeně slovenské, vydané k příležitosti výročí tragické smrti politika Milana Rastislava Štefánika. Jde o román Michala Hvoreckého *Tahiti* s podtitulem *Utopia*. Český zatím nevyšel. Představte si, že po konci první světové války se neobjevil žádný T. G. Masaryk a netrval na vzniku společného československého státu. Naopak uherští politici velmi obratně mezinárodnímu společenství vysvětlili, že Slováci jsou vlastně jen takovou specifickou odrůdou Uhrů. Neštěstí bylo dokonáno.

Maďaři se projeví jako ultranacionalisté (zde je zjevné pomrkávání na současný stav) a začnou slovenskou identitu vyhlazovat. Přejmenují místní názvy, zakážou používat úředně jazyk, a dokonce začnou Slováky vyloženě ze země vyhánět. Štefánik, kterému se nepodařilo existenci samostatného Slovenska obhájit, tedy alespoň domluví s francouzskou vládou, že se Slováci mohou usadit na Tahiti. Tyto ostrovy totiž dobře zná ze svých pobytů při astronomických pozorováních. Jestli vám to zní bláznivě, pak ano, vždyť jsme také na půdě utopického románu.

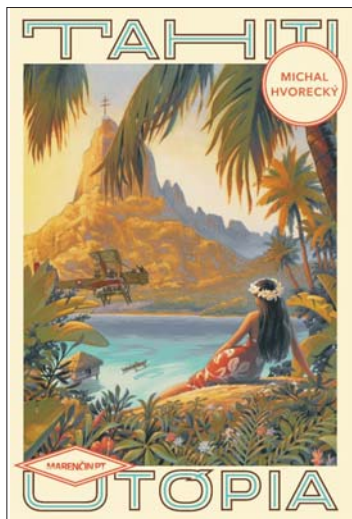
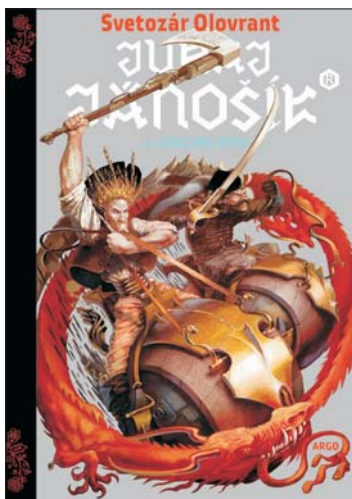
Velká část slovenského národa, zejména vzdělané vrstvy, zahájí masivní pochod pěšky Evropou k přístavišti, kde je čekají lodě. Strastiplné putování nepřátelským rozpadlým Rakouskem-Uherskem zabírá podstatnou část knihy a evokuje několik jiných historických kontextů: exodus Židů z Egypta, putování československých legií přes Rusko či vyhnání Němců ze Sudet. Mise se nakonec vydaří. Slováci založí na Tahiti kolonii a začnou se mísit s domorodci.

Toho prolínání kultur patří k nejzajímavějším a neoriginálnějším pasážím knihy. Se směsí tragiky a grotesky Hvorecký popisuje, jak si slovenští kolonisté osvojovali tahitské tetování, a i když zpočátku byly žádané motivy Tater či dvojitého kříže, nakonec raději přešli k tahitským motivům, protože ty měli tamní tatěři přece jen lépe v ruce. Očarování mládenci objevovali kouzlo sexuálně rozvolněných Tahitanek, což vedlo k novým generacím smíšených dětí často se slovenskými jmény. Když Slováky postihla ničivá povodeň, rádi sáhli po domorodých rituálech na utišení zmučené duše.

Velmi podobný motiv měl také litevský černobílý film *Nové Litevsko* promítaný na letošním filmovém festivalu v Karlových Varech. Vypráví o profesorovi geografie, který se v roce 1939 pokouší přesvědčit politiky, že by Litevcům bylo bezpečněji na nějakém tropickém ostrově než v kleštích mezi Polskem a Ruskem a vlastně i Německem. Geopolitiku vnímá jako osmózu – když je někde území s malou hustotou obyvatel a vedle něj území s velkou hustotou obyvatel, prázdné území bude do sebe nutně vtaňovat migranty, třeba i v podobě nepřátelské armády.

Jako správný utopický román je kniha *Tahiti* románem kolektivním. Vesměs se zde popisují dramata lidských množin, na jedince tu jaksi nezbyvá místo. Že to jde na úkor čtenářova komfortu a požitku ze čtení, je nasnadě. Přejde vám, že čtete kroniku, nikoliv beletrii. Jedinci jsou tu vlastně jen dva. Samotný Štefánik, který ovšem celou knihou prochází jako černá skříňka, do níž nevidíte. Netušíte, jaké jsou jeho pocity, pohnutky, co to je vlastně za člověka, ačkoliv na něj je soustředěna velká část děje.

A pak je to jeho pravnučka, historička z Tahiti, která napsala kontroverzní román o alternativních dějinách, ve kterém Slováci zůstali jako samostatný stát, za což si od stále totalitnějšího Uherska vysloužila nenávist. V akademické obci zneuznaná, podniká alespoň cestu po bývalém Slovensku a zjišťuje, že slovenský jazyk zde prakticky zanikl, mluví jím jen posledních pár lidí. Na slovenskou kulturu zbylo jen pár po-

Arzach / Hermetická garáž (Moebius)

Nestává se často, aby se mi do ruky dostal čerstvě vydaný komiks. Budiž díky p. presidentovi, který zapůjčil mé pí manželce spojené vydání dvou slavných prací p. Moebia.

Rovnou říkám, že dnešní post беру opravdu jen jako pozámku do deníčku, že jsem tuto knihu přečetl. Jen těžko bych se pokoušel nějak recenzně popasovat s evidentně přelomovou prací žánru, v němž se vůbec neorientuji.

Nádherná kniha má jako do-slov krátkou studii *Muž, který způsobil revoluci v komiksu* (od p. Daniela Pizzolihho), která na příkladech konkrétních panelů vysvětluje mistrovství autora.

V 70. letech vycházel ve Francii časopis specializovaný na sci-fi komiks s názvem *Métal hurlant*. P. Moebius v něm publikoval své inovativní práce: v r. 1975 *Arzach* a v l. 1976–1979 *Hermetickou garáž*.

Skupina tvůrců, do níž náležel i p. Moebius, vycházela z kulturního převratu roku 1968 a vůbec z let šedesátých.

První příběh s názvem *Arzach* je už na první pohled úžasný tím, že je kompletně beze slov. P. Moebius měl dokonale zvládnuté řemeslo – a to ještě v době před digitalizací, takže neměl k dispozici možnost kopírovat jednoduše třeba pozadí jednotlivých panelů a upravovat je.

koutně udržovaných památek. Proto se ráda vrací domů, na rodné Tahiti.

➔ Knihy *Verschluss* a *Tahiti* využívají jedné výhody, kterou alternativní dějiny mají. Ukazují nesamozřejmost dění, tenkou hranici mezi vzestupem a pádem. Historické „co kdyby“ slouží k přemýšlení o nás samotných. Jak by se můj život odvíjel, kdyby byl vystaven totalitě jiného druhu? Byl bych schopný ji vůbec jako totalitu identifikovat? A nechybělo málo, aby náš či sousední stát prostě – přestaly existovat? Jak bychom se jako Češi zachovali, kdybychom projednou nebyli oním otloukánkem dějin, ale aktivní hybnou silou? Jakou roli hraje pro národ území, na kterém se nachází?

Díky podobným otázkám jsou alternativní (či moderněji kontrafaktuální) dějiny tak oblíbené. **Ivan Adamovič**

Karel Drexler: Verschluss, Fantastická Epocha, 2018. 184 s. Svetozár Olovrant: Juraj Jánošík proti Dračímu řádu, přeložil Richard Klíčnick, Argo, 2019. 172 s.

Michal Hvorecký: Tahiti, Marenčin PT, 2019. 156 s.

Tento text vyšel původně v Deníku N.

Němý komiks *Arzach* se mi četl (vlastně spíš prohlížel) výborně a bavil mě. Velkou část příběhu jsem myslím pochopil, ale finální vyvrcholení na první ani druhé prohlížení zatím ne.

Druhou polovinu knihy tvoří seriál *Hermetická garáž*, což je absurdní a prý improvizovaný akční sci-fi metapříběh, který v sobě zahrnuje různé konvenční motivy žánru, které jsou však poskládány dosti svévolně. Vzdáleně (... velice vzdáleně...) mi ta metoda připomněla třeba poctu žánru krváku v *Krvavém románu* p. Váchala.

Zatímco první komiks *Arzach* mě okouznil a kdykoliv bych si ho prohlédl rád znovu, u *Hermetické garáže* si nejsem tak jist.

Závěr laboratorních prací: tato dvojkniha mě skutečně zaujala. Její četba vyžaduje plné soustředění na grafickou stránku věci, která má vážné umělecké ambice, a současně přemýšlení nad tajemným příběhem.

První věta knihy (přichází na str. 46 :-): *Harzach*.

Poslední věta: *A to je jen několik z mnoha důvodů, které z Arzacha*

a Hermetické garáže činí nepopíratelná mistrovská díla devátého umění.

Goodreads: 93 % (ze 3 hodnocení)

Databáze knih: 91 % (ze 7 hodnocení)

Jára Mikovec

Odposlechnuto

Praotec Čech se svým lidem vylezl na Gaussovu křivku a řekl: „Zůstaneme tady.“

Co je (skoro dokonalým) opakem kolotoče?

Přeci hranostaj.

Mami, tobě nevadí, že ti hraje televize a rádio zároveň?

Ne. Já si stejně čtu...

Mistr na stavbě názorně vysvětluje princip časoprostoru: „Budete kopat odsud až do pátku.“

Je skvělý, když tě živí to, co miluješ. Například tvá žena.

...plochost charakterů tu získává nový rozměr.

Wlask / Legie.info / komentář knihy Inkvizitor

[Konzervativní strany] budou ve stále větší menšině.

Jiří Pehe

Metod Suchdolský: Rusové na Marsu

Při posledním večírku mi p. president půjčil starou českou sci-fi *Rusové na Marsu*. Takové texty nemohou zůstat bez zápisu na blogýsku.

P. Metod Suchdolský byl pseudonymem p. Metoda Nečase, učitele matematiky a fyziky – v roce 1909, kdy vyšli *Rusové na Martu*, konkrétně učil na reálce v Olomouci.

Jestli mi něco z dnešního pohledu připadá jako skutečné sci-fi, tak že učitel matematiky z Olomouce vydává svůj sci-fi román v Telči. Nechci podceňovat učitele matematiky z Olomouce, a už vůbec ne město Telč, avšak pocit, že tato někdejší vrstva naší kultury je pro nás už jen těžko představitelnou fantazií.

O knize samotné těžko napíšu něco jiného, než co napsal p. Neff v legendárním přehledu vývoje české sci-fi *Něco je jinak*.

Zajímavá je historie druhého vydání *Rusů na Martu*, které jsem četl. Zachovalý originál původní knihy *Rusové na Martu* (z roku 1909 nebo 19010) nalezl slavný p. Ludvík Souček a tato kuriozita ho zaujala. V *Něco je jinak* se píše, že p. Souček společně s p. Václavem Kajdošem román v jazykové úpravě vydal v r. 1970, a sice ve dvojnásobku pod názvem *Únos na Mars* společně s povídkou p. Roberta Heinleina *Dvojník*, která má též marsovský motiv.

Rusové na Marsu byli v tomto novém vydání přepsáni do moderního jazyka. Jako autor jazykové úpravy je uveden p. Otakar Blanda*.

Celkově je četba *Rusů na Marsu* většinou utrpěním, protože autor neměl talent. Jedinou výhodou je její starobylost, z čehož plyne samozřejmě nejlepší čtenářská zábava – staré představy o budoucnosti.

P. Suchdolský si představoval budoucnost tak, že příznivci aktuální německé *Energiewende* by zaplesali: všude nadbytek elektřiny z obnovitelných zdrojů, její decentralizovaná akumulace a distribuce ve sdílené ekonomice.

Díky tomu se vlastně teprve stalo XX. století stoletím elektřiny. Motocykly a auta neohlušovaly ulice měst kanonádou, nýbrž potichoučkou klouzaly po rovných dlažkách. Každý snadno proměnil své kolo v motocykl připevněním bedničky asi 1 dm³ velké. Na místě starých benzinových čerpadel se teď stavěly ve všech větších hostincích nabíjecí stanice, kde si i cyklista mohl za nepatrný poplatek dát svou bedničku-akumulátor nabít.

[...] A ještě něco uspíšilo zavedení hliníku: nadbytek elektrického proudu. Kdejaký vodopád poháněl elektrickou centrálu.

Když člověk přečká různé suchopárné výklady, tak odměnou mu pak jsou už jen občasné (celkem asi dvě) zábavné ne-mravné pasáže.

[...] usmála se Marťanka, „[...] i my spolu můžeme navzájem rozmlouvat prostřednictvím elektrických vln, aniž nás

omezuje vzdálenost. Používáme k tomu – na rozdíl od vás – svého přirozeného orgánu, jenž vám připomíná »vlasý«. Ovšem naše »vlasý« jsou pouze přijímačem elektrických vln. Vysílač máme tady,“ ukázala si na prsa.

Tvar prsů Marťanek byl tak svůdný, že kuchař výpravy se nezdržel a dovolil si k vedle sedící Marťance jistou neslušnost. Mužstvo učené výklady málo zajímalo, chtělo se bavit po svém a kuchařův kousek vycházel z obecné nálady. Proto ho také provázel hluchý smích pobaveného mužstva. [...]

Nezpůsobný kuchařův kousek vzbudil všeobecnou zvědavost po vnitřním zařízení tohoto ústrojí Marťanů.

Jedna z nich proto rozhrnula jemný šat na prsou a podala vysvětlení: Na místě bradavek byly kuličky, konduktory, z nichž jeden se akumulátorem (jež právě tvořil prs) nabíjel na vysoký kladný potenciál, druhý pak současně na záporný. Od jednoho prsu k druhému vedlo podél těla něco, co ze všeho nejvíc připomínalo řetěz od jízdního kola. To byla dráha, po níž během vysílání probíhal výboj.

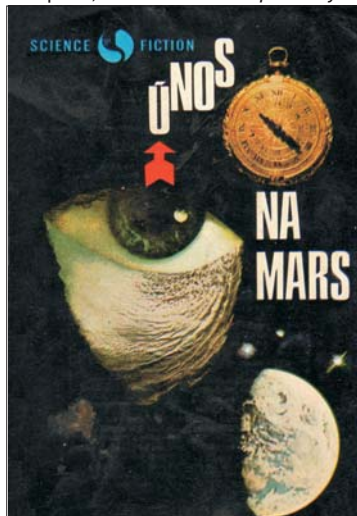
Ukázka dokládá vizionářský motiv kolektivního vědomí Marťanů, kteří jsou spolu nepřetržitě bezdrátově propojeni.

Dále pak na ukázce vidíme jeden literární prostředek z knize, a sice postavu „mužstva“. Na Marsu vystupují jako jedinci tři vzdělaní muži (dva Rusové, ředitel observa-

tořate Kyrill Kyrillovič Maslov a adjunkt hvězdárny Vladimír Osipovič Porfyrov, a s nimi český inženýr Holub), kteří se ucházejí o čtvrtou individualizovanou postavu – o Anežku Michajlovnu Fedorovou. Ostatní skupina cestovatelů vstupuje do děje jako kolektivní protagonistu „mužstvo“. Mužstvo je pasivní a přizemní činitel; je používáno zejména jako záminka k sáhodlouhému vysvětlování. Též Marťané nejsou příliš individualizováni – celkem logicky s ohledem na uvedené kolektivní vědomí.

Zápletka románu se naplní v pozoruhodné pasáži o svatební noci pí Anežky Michajlovny a p. Vladimíra Osipoviče, kterou citoval ve své studii už p. Neff:

Neméně se z dítěte těšili Marťané. Byla to pro ně příležitost nahlédnout do nehlubších tajů lidského života. Jejich tajně ukryté stroje zaznamenávaly každé hnutí v Porfyrovově rodině do nejmenších podrobností. A nejen stroje, i Marťané sami. Porfyrov vždycky něco tušil a častokrát se pozorně rozhlížel, nepohybuje-li se poblíž Marťan. Ale nemohl vědět, že jeho ostrážitost je marná a zbytečná, neboť byt mladých novomanželů byl neustále pln Marťanů, o jejichž přítomnost neměli s Anežkou zdání! Stůl, postel, židle a vůbec cokoli ze zařízení mladé domácnosti mohl být a častokrát také byl Marťan! Ovšem přizpůsobený k svému poslání. Marťané pronikli do tajných prostorů nábytku, nebo lépe nábytek byl vlastně umělým tělem Marťanů, které skrývalo snímače a záznamové přístroje, Marťany ovládané a řízené. Tím obyvatelstvo Marsu

Ondřej Neff: Něco je jinak (úryvek)

Jiné ražby je dílo Metoda Suchdolského *Rusové na Martu*, vydané Emilem Šolcem v Telči roku 1909. Podruhé vyšla tato práce společně s *Dvojníkem* amerického spisovatele Roberta Heinleina pod společným názvem *Únos na Mars* v Orbisu roku 1970 v soudobé jazykové úpravě. Jde o ryzí dílo vědeckofantastické, bez jakékoli znešvařující příměsi nedovolených fabulačních prvků, které kazí práce Arbesovy z hlediska žánrové čistoty a první povídkovou sbírku Hlouchovu. Jak uvidíme později, záhady (nebo snad mlhy, abychom zůstali v souladu s názvem této stati) halí postavu autora díla, nikoli spis sám.

Děj se odehrává někdy ve dvacátém století, rozhodně však v budoucnosti. Je to věk elektrický, jak praví autor, neboť všeobecně je „používáno akumulátorů, a to jak akumulátorů zdokonalených o výkonnosti 100krát větší než byly staré olověné. (...) Každý obrátil své kolo snadno v motocykl připevněním bedničky asi 1 dm³ velké. Na místě starých stanic benzínových byly tu stanice pro nabíjení akumulátorů ve všech větších hostincích, kde si i cyklista za nepatrný poplatek mohl svou bedničku dáti nabít“.

V této souvislosti autor popisuje velkoletoletadlo „Kola“ o stroji výkonném 1000 koňských sil. Letadlo bylo 200 m dlouhé a 40 m široké a postavili ho z „tv-

.....
ukojilo svou zvědavost; tajemství stvoření nového člověka už pro ně nebylo tajemstvím.

☞ Překvapilo mě tedy, že technicky nadřazená rasa Marfanů se musela proměnit přímo v novomanželskou postel, aby odhalila tajemství lidského rozmnožování. Ale zas chápu, že jako středoškolský učitel matematiky a fyziky se člověk nějak potřebuje odreagovat.

A je pravda, že tímto názorným příkladem uvedl autor do hry opět dosti vizionářský koncept i dnes populárního *body-hackingu*, tj. technického vylepšování lidského těla.

Kniha je zajímavou kuriozitou, ale opravdu ji nemohu doporučit ke čtení. Lepší je přečíst si příslušnou pasáž v *Něco je jinak* u p. Neffa.

První věta knihy: *V únoru promluvil v petrohradské akademii věd ředitel pulkovské hvězdárny Kyrill Kyrillovič Maslov.*

Poslední věta: *Bláznovství a pověsti prohlašuje za historické a světoborné fakty, ale když se někdy někomu přihodí něco opravdu epochálního, přikrývá to hned pláštěm milosrdenství, vydává velké věci za bezvýznamné maličkosti nebo se prostě nelítostně směje...*
Jára Mikovec

Legie: 82 % (ze 13 hodnocení). Databáze knih: 81 % (ze 14 hodnocení). Goodreads: 60 % (ze 3 hodnocení)

* jeho syn později také zabrousil do SF <https://www.legie.info/autor/523-robert-blanda> (pozn. red.)

zeného alumina“. Nosnost mělo 20 tun a přes Atlantik přeletělo za 10 hodin. To vše byla čísla pro Suchdolského fantastická.

Drama začíná na carské observatoři na vrcholku Pick-Kaufmannově v pohoří Trans-alai-tag na pomezí Pamíru a oblasti Fergana. Ředitel pulkovské observatoře Kyrill Kyrillovič Maslov, adjunkt hvězdárny Vladimír Osipovič Porfyrov a technický správce, český inženýr Holub, jsou uneseni posádkou martovského kosmického korábu i s observatoří, a dokonce i špičkou hory. Marfané únos neprovedou ani ze zlé vůle, ani z vědecké zvědavosti, nýbrž z existenční nutnosti: nedovedou se totiž pohlavně rozmnožovat a rádi by tomuto způsobu reprodukce přišli na kloub. Za tím účelem již dříve unesli jeden exemplář pozemské ženy a nyní přivázejí k výběru partnera. Netuší, že ona žena je Anežka Michajlovna Fedorová, Porfyrova víc než dobrá známá: je to jeho tajná láska. V průběhu děje se Porfyrov dozna ke své lásce, je vyslyšen, dojde k sňatku a v dalších důsledcích i ke kýženému „fyzické reprodukci“, neboť v biologicky nezbytné lhůtě se manželům narodil synek Kyrill.

Kostra příběhu je prostinká, až na mém kraji slaboduchosti. Labužník vědeckofantastického žánru si zato pochutná na astronautických a marfánských reáliích románu.

Bylo řečeno, že Suchdolského Marfané se nedokáží rozmnožovat. Jejich rasa, o milión let starší člověka, už eliminovala tělesnou schránku a soustředila se na orgán myšlení, mozek. Ke svému mozku Marfané dovedou připojit orgány rozmanité dovednosti i tvaru. Nejnehodnější je jim tvar koule, na rodné planetě se radostně valí značnou rychlostí a dovedou i létat. Dobře chápou, že lidskému oku je tvar jejich hostitelského těla nezvyklý. Aby své nedobrovolné hosty z Pick-Kaufmannova vrcholu nepoplašili, navlékli na své mozky umělá těla lidského tvaru. Už to samo o sobě je pozoruhodná myšlenka, která se objevila ve světové sci-fi mnohem později (v silné básnické podobě ji známe z Bradburyho *Marfánské kroniky*). Proto byl Porfyrov pošetilý, když se při svatební noci rozhlížel, není-li někde poblíž nemístně zvědavý Marfan:

„Stůl, postel, židle a jiné důležité součásti nábytku, to vše byli Marfané! Ovšem přizpůsobeni k zvláštnímu svému pozorovacímu poslání. Byli vlastně vloženi do tajných prostorů nábytku, ne snad ti v lidské podobě, nýbrž přirození; umělým tělem byl nábytek sám a v jednotlivých částech jeho ukryty zapisovací a zachycující přístroje, jež onen Marfan řídil. A tak obyvatelstvo Martu ukojilo svou zvědavost, jak nový člověk je stvořen.“

Marfané arcíi nespádli jen tak z martovského nebe. Jimi končí dlouhá evoluce, již Suchdolský líčí od prapočátku planety. Na několika stránkách rozvíjí pozoruhodně pokrokovou teo-

rii o vývoji živé hmoty z neživé, z uhlíku, kyslíku, vodíku a dusíku pod vlivem rozmanitých chemických a fyzikálních vlivů. Anorganické látky se slučovaly a dlouhodobým vývojem nabývaly reakčních schopností. „Dopadaly-li na takový shluk kupř. silné paprsky elektrické, tepelné nebo světelné,“ píše Suchdolský, „ty ony shluky, jež neměly té vlastnosti, že reakčními pohyby mohly uniknout, přirozeně zanikaly ohněm, silnými jiskrami elektrickými apod. Jen ty, které měly takové vlastnosti, že reakčními pohyby se vzdalovaly, ty obstály a zůstaly na světě.“

Stručně líčí vznik rostlinstva a živočišstva, popisuje rozvoj „dělby práce“ jednotlivých částí protoorganismů, a tím i vznik orgánů, až se soustředil na „jednoho tvora, u něhož se vyvíjela neobyčejně tzv. duševní síla, tj. dovednost využívat sil přírodních. Byl podoben našim pavoukům; ale byli to pavouci ohromní. Měli tři páry noh. Na zadních čtyřech stáli, předními dvěma se chápali předmětů – měnily se v ruce.“

V dalších částech přehledně prochází prehistorii i historii Marťanů, kteří po miliónech let dozráli k technické suverenitě, ale genetické starobě a jsou odsouzeni k zániku, pokud příklad Vladimíra Osipoviče a Anežky Michajlovny neposlouží k něčemu lepšímu než pouhému „ukojení zvědavosti“ Marťanů.

V otázkách fyzikálních zastával Suchdolský tradiční názory. Na stránkách jeho knihy se dočteme o teorii „mezihvězdného éteru“ a jako zvláštní lahůdku autor uvádí názory svého hr diny Porfyrova, podle něhož „zemská atmosféra sahá do nekonečna, zřed'ujíc se ovšem dle řady geometricky sestupné, která nikdy neklesne k nule“. Shodně se vzdělanci své doby si autor váží elektřiny a jejích praktických možností, avšak její fyzikální podstata je mu nejasná. Zajímá ho zejména princip přitahování a odpuzování. Na této technické bázi se Marťané pohybují kosmickým prostorem, ale také domácím planetárním ovzduším: na povrchu Marsu jsou rozestaveny sloupy elektricky nabitě a Marťané létají od jednoho ke druhému. Pokud chtějí změnit směr, přepólují se a přitáhne je jiný sloup. Podobného principu použije po třiceti letech ve svých románech J. M. Troska, ačkoli není potvrzeno, že Suchdolského práci znal.

K nejzajímavějším vědeckofantastickým prvkům Suchdolského práce patří kolektivní vědomí obyvatel Marsu. Dorozumívají se spolu telepaticky, a protože si čtou vzájemně myšlenky, nemají před sebou žádné tajemství. Dovedou, jak se ukázalo, působit i na psychiku lidskou. Tím předběhl Suchdolský vývoj žánru o mnoho desítek let. Integrované vědomí marťanské populace vede k pozoruhodné „psychické demokracii“. Na Marsu „musí k rozhodnutí přispět každý svým myšlením. A myšlenky těch, kterých je nejvíc, utlumí odlišná mínění a ujmou se v nich samých. Avšak i myšlenka menšíny, neb i jednotlivců může opanovat vůli ostatních, je-li silná na základě přesvědčení o pravdě, a myšlenky ostatních o tomtéž předmětě nejisté, nerozhodné“.

Metod Suchdolský a jeho vědeckofantastický román upadli do zapomenutí, pokud i v jejich době se o ně někdo zajímal. Teprve Ludvík Souček objevil jeden exemplář jako knižní kuriózu a spolu s Václavem Kajdošem vydali text ve zmíněném novotisku v roce 1970. Jazyková úprava, žel, setřela část pú-

vabu Suchdolského práce, ačkoli byla provedena citlivě, bez rušivých zásahů do děje. V krátké informaci o Suchdolském na vnitřní straně obalu knihy nejmenovaný pisatel vyslovuje domněnku, že zřejmě jde o pseudonym, a jako datum prvního vydání uvádí rok 1910. Nyní, díky kolektivnímu bádání fanoušků sci-fi, je možno dodat první podrobnosti. Autor *Rusů na Martu* se jmenoval Metod Nečas a narodil se 29. 6. 1878 v Petrovicích u Rázce. Zemřel 29. 11. 1948 v Brně. Byl středoškolským profesorem a učil v Brně matematiku a fyziku. U pražského Šolce a Šimáčka vydal dobrodružný román *Troj boj*, opět z ruského prostředí, bez vědeckofantastických prvků. Svým slavjanofilským názorům dal volný průchod ještě po letech, když v roce 1946 vydal u K. Jelínka v Blansku populárně vědecký spis *My před dvěma tisíci lety*, podepsaný jménem Metod Nečas. Dokazuje v něm, že Markomani a Kvádové byli zakuklení Slované a že Germáni původně nežili na českém území.

Ondřej Neff

Odposlechnuto

Své nejlepší myšlenky by myslitelé neměli pouštět z ruky, jinak se jich jako obvykle chopí nadšenci, kteří je dovedou k přílišným koncům.

Nejostřejší konkurenční boj zuří mezi těmi, kteří věří ve své poslání vylepšovat svět, a těmi, podle nichž je každá změna k horšímu.

Čím je společnost rozumnější, tím šílenější názory si musí ambiciózní intelektuál vypěstovat, aby si ho vůbec všimli.

Pro chytré lidi je inteligence normálka, ale my přihloupější pociťujeme každý její záblesk jako zázrak.

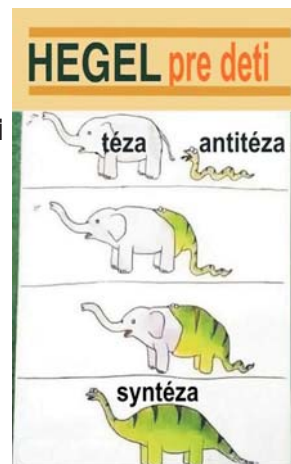
Viktor Šlajchrt

Idyla

Do kapsy občanku
a taky korun pár,
mobil, kreditku, powerbanku,
repelent, krém na opalování,
kondomy, antihistaminika
a kapky do očí,
uprostřed přírody
přijímat ticha dar

Mohsova stupnice tvrdosti

- 10 – diamant
- 9 – korund
- 8 – topaz
- 7 – křemen
- 6 – živec
- 5 – apatit
- 4 – fluorit
- 3 – vápenec
- 2 – sádrovec
- 1 – mastek
- 0 – Hamáček

Dystopický román Martina Juríka 2084

Hlavnou témou knihy je hrozná budúcnosť nielen pre našu krajinu, ale aj pre celú Európu. Je to sugestívne napísaná kniha, ktorú by sme mohli smelo radiť k vrcholom modernej slovenskej fantastiky. Predstavuje však zároveň to najhrôzostrašnejšie, čo môžete z literárnej produkcie posledných rokov prečítať. Preto som v rámci sebazáchovy a udržania vlastnej duševnej integrity z textu odfiltrovala to, čo ma zaujíma najviac: Príbeh o láske. Stratenej v nezdravom prostredí, kde každý každého podozrieva, udáva, nenávidí a bojí sa. Pre porovnanie s kultovým Orwellovým dielom 1984 sú tu onakvejší filozofi, ktorí sa na spoločné znaky týchto kníh určite zamerajú. Ja sa pozriem na román svojím ženským okom, ktoré počas čítania poriadne szilo.

Zabudnite na našu dobrú Európu, kde si každý môže robiť a myslieť, čo sa mu zachce. Kde nie sú prísne pravidlá a sloboda sa kladie nadovšetko ad absurdum. Nefunkčný systém prílišnej tolerancie sa zrútil. Premýšľam, či sa všetky vyspelé civilizácie musia zakaždým zrútiť pre svoju prejemnosť, uvoľnenosť mravov a morálky. Nikomu sa nechce nič brániť so zbraňou v ruke. Každý si myslí, že pohoda, lahoda a veget bude naveky.

Autor nám predkladá temnú budúcnosť. Európske štáty pohltnú islamský kalifát, zachráni sa len krajiny V4, ktorých odmietavé postoje voči prísťahovalcom poznáme. Hektická doba ich však naženie do náručia fašizmu. Vojské zriadenia fungujú-nefungujú, prenasledujú vlastných občanov. Z knihy nie je úplne zrejmé, či za diktátorským režimom a biedou stála nevhodná ideológia, alebo príčinou hospodárskeho úpadku bola masívna slnečná erupcia v roku 2033, ktorá vyradila elektroniku a navždy pochovala internet. Je totiž celkom jasné, že taká udalosť by skutočne zničila ne jeden vládny systém. Je potom otázne, či by iné spoločenské zriadenie bolo úspešnejšie a ústretovjšie k občanom, než aké nám nastoľuje autor v snahe poukázať na nevhodnosť danej ideológie.

Na fašistickom Slovensku žije aj jeden z dvoch hlavných predstaviteľov knihy, Chris – nemecký Slovák. Mňa ale oveľa viac zaujal Ali, žijúci v Rakke. Ali je konvertita, intelektuál, zubný laborant. Pokúša sa prežiť v krajine zmietanej islamskou svojvôľou. Je mladý a túži zažiť aj niečo iné než strach a násilie. Hľadá lásku. V pomýlenom svete, kde ženy sú len materiál na uspokojenie sexuálnych chůfok a reprodukčných povinností, sa pravoverný muž najľahšie dostane k otrokyni. Neustále som si ju nazývala hetéra, lebo jej meno mi neutkvelo v pamäti. Chudák Ali si myslel, že keď si denne so ženou užíva sex, už je to láska. Ona si však plnila iba svoju povinnosť. Lebo keby si ju neplnila... To, čo by sa s ňou stalo, je čítanie len pre silnejšie povahy. V knihe nechýba mučenie, popravy, ktoré môžete vidieť trebárs cestou z práce a vôbec, kedykoľvek a kdekoľvek na námestiach. Lebo je dobré udržiavať si moc nad verej-

nosťou strachom. A je hrozná ostať kresťanom, nosiť znak, ako kedysi nosievali židia.

Vráťme sa však k príbehu. Ali sa neskôr skutočne zaľúbi do ženských očí. Pretože jedine tie zahliadne v háboch, ktoré majú chrániť jemné citlivé mysle pravoverných chlapov pred ženami a znemožniť tým hrozným nehanebným stvoreniam, aby dráždili zraky mužov svojou zmyselnosťou. Tie oči Aliho nadchnú pre myšlienku, že existuje aj iný, lepší Korán. Že Korán len nezalci zle chápu. Verí, že islam môže byť láskavý. Za túto vieru, hoci jemu nejde ani tak o vieru, ako o lásku k žene, Ali podniká strastiplnú cestu za hlavou cirkvi. Snívaj svoj sen, Ali! Verím, že tam, kam si sa dostal, sa môžu splniť všetky tvoje sny. Temné časy láske nežičia, ale nemôžu ju úplne zahubiť. Politika je vecou mužov. Len málo žien baží po moci, lebo tie nemajú v povahe niekoho alebo niečoho sa zmocňovať. Bolo by strašné, keby sa zmocňovanie a násilie stalo realitou našich dní.

Kniha 2084 je výborná, skoro dokonalá.

Charaktery postáv sú vykreslené tak živo, že ich chápete, cítite s nimi, vidíte ich pred očami. Konajú logicky aj vo svojej nelogickosti, lebo všetci sme ľudia a ľudia sú omylní. Jediná postava, ktorej konanie a pozadie jej skutkov nedávalo zmysel, bol ruský agent. Možno je dnes moderné brojiť proti Rusom, za starého režimu sme mali ich glorifikovania dosť. Ibaže o čo tomu agentovi skutočne išlo? Naozaj bol ochotný takto skončiť? A prečo vlastne? Rusi sú rovnakí ľudia ako my. Ich konanie a chůfky by mali mať rovnaké východiskové body ako naše – teda bohatstvo, moc, lásku, rodinu... Čokoľvek robíme, robíme s nejakým cieľom: pre niečo alebo pre niekoho. No pohnútky ruského agenta sa nevyjasnia, jediné, čo od začiatku viete, že táto postava nič dobrého neprinesie.

Bojím sa akéhokoľvek extrémizmu. Zatemňuje ľudom mozog a pripravuje ich o šťastie, pokoj a lásku. Dúfam, že sa Martin Jurík mylí. Že ani v roku 2033, a ani skôr, nenastane taká strašná slnečná erupcia s takýmito následkami.

Katarina Soyka

Martin Jurík: 2084, Marenčin PT, 2018, 416 str.

Odposlechnuto

Evropa není vojenskou velmocí, je ekonomickou velmocí. Když přijme celou zelenou, environmentalistickou agendu (zákaz uhlíkové ekonomiky, pryč s jadernou energií atd.), spáchá ekonomickou sebevraždu a stane se muzeem, které budou navštěvovat bohatí Číňané a fotit nádherné gotické katedrály, barokní kostely, renesanční paláce, klasicistní i secesní budovy. A dnešní mladí, potom už šedovlasí důchodci bez dětí a bez vnoučat, budou sedět na lavičkách u břehů Temže, Seiny, Rýna, Tibe-ry či Sprévy, hledět za zvuků muezzinů do jejich temných vod a marně přemýšlet: „Kde se stala chyba?“

Roman Joch

Poe a jeho dvě výročí i dvě sci-fi (* 19. 1. 1809, † 7. 10. 1849)

Psát v Čechách monografii o Poeovi (1809–1849) není zbytečné, odvážné však ano.

Proč spíše nějakou monografií nepřeložit, že? A například roku 1987 vydali pánové Thomas a Jackson zevrubný spis *The Poe Long. A Documentary Life of Edgar Allan Poe – 1809–1949*, kde jdou v básnickových životních stopách takřka den po dni.

Ale Petr Krul má nešťastného básníka natolik rád, že podobně neuvažoval, psal a vlastní monografii *Havran se zlomeným křídlem* doplnil podtitulem *Edgar Allan Poe na konci života podle událostí, okolností, svědeckých blízkých osob, dopisů, posledních povídek a veršů*. Zdánlivě se tudíž zaměřuje pouze na výšeč klasikova žití, avšak při četbě vbrzku odhalíme, že ani zdaleka nesleduje jen poslední a nejtragičtější roky. Ale ty hlavně. Až do roku 1835 je toho ostatně o Poeovi známo minimum.

Krul toužil co nejdůvěrněji pochopit podstatu, povahu a duši básníka a pro srovnání s jeho knihou lze zmínit leda Holubovu chronologii Edgarova života z kdysi neprodejně publikace *Poe aneb Údolí neklidu* (1972) a snad i chronologii Juraje Vojtky na konci svazku *Zlatý skarabeus. Příhody Arthura Gordona Pyma*, který vyšel slovensky roku 1984.

Krul uvádí svou publikaci vysvětlivkou *Jak se potkat s Poem* a následuje pět částí alias „knih“ s tituly *Knih Virginia, Knih Baltimore, Knih Griswold, Knih Poe a Knih posledních básní*. Nu, a na předposlední straně svazku nechybí rodokmen Poeova rodu, na jehož počátku stojí revoluční generál David Poe (1748-1818).

Život a pozdní dílo jsou poté jádrem publikace a připomeneme zde postřeh, dle něhož je básníkův tragický osud i důkazem jistého barbarství doby, neboť jen o málo vyšší honoráře by stačily, aby žil důstojně a snad ani nezemřel. Právě vyšší odměny si nicméně nedokázal vydobýt a jeho rodina tak žila často o žebrácké holi. Při vši chudobě navíc býval vystaven té nejnepřátelštější kritice, jaké kdy kterýkoli americký autor čelil, a také po jeho smrti a až do roku 1910 neustávaly pokusy nepustit jej do „Dvorany slávy“ významných Američanů.

Nelíbilo se na něm totiž ledacos a postava zastírala vlastní dílo. Svým stínem. Jak asi víte, budoucí chof poznal jako sedmiletou holčičku, přičemž byl o třináct roků starší. Vzali se, když jí bylo třináct, a manželství nebylo podle všeho nikdy „konzumováno“, abych zde použil regulérní odborný termín. Když pak Virginia v pětadvaceti podlehla souchotinám, byla panna.

Mnoha nemocem včetně tyfu podléhala však okolo básníka přehřšle dalších osob, a jak bylo tenkrát normální, mnohé odcházely mladé.

Edgar Allan Poe zanechal studia na West Pointu, čímž ztratil otčímovu podporu, ale jednal podle vlastního plánu a srdce a v srpnu 1829 se přistěhoval do richmondské rodiny paní Marie Clemmové (1790-1871), což byla jeho teta i budoucí tchý-

ně. Virginia se jí narodila roku 1822 a je přitom zvláštní, že její starší sestra *téhož jména* zesnula jen deset dní před Virgininým narozením.

Plynula léta, Poe psal a po šesti takových letech došlo k další klíčové události, kdy osud takříkajíc najíždí na výhybku. A na jakou? Edgarův a Virginin bratranec Neilson Poe (1809–1884), který se poté po většinu života živil jako právník, se rozhodl sestřenky „ujmout“.

Co víc, poskytl jí by vzdělání. Ale Edgar Poe tomu zabránil, a to až hystericky, a s Virginii se oženil.

Vlastně ani nevíme, jak vypadala, neboť její jediný portrét vznikl až nad mrtvolou. Symptomatická krev na jejich rtech se prý prvně objevila v jejich dvaceti, když zpívala, ale žila ještě pět roků. Je přitom zajímavé sledovat, co přesně Poe tvořil v letech před „zjevením“ oné krve... a co pak.

Další výhybkou se stala výzva Poeova kamaráda, lékaře a plodného básníka Thomase Chiverse (1809-1858). Tomu muži patřily celé plantáže s otroky, a když zdrcený Poe pohřbil Virginii, vyzval jej, aby se přestěhoval k němu do Louisville. V dochovaném dopise (celkem máme na 800 dopisů, které Poe napsal či obdržel) mu přitom Chivers slibuje, že „o něj bude do smrti postaráno“. Co víc, závěrem přidává věru pozoruhodnou větu: „Jestliže je na světě nějaká naprostá záhada, jste to vy – ta nejzáhadnější.“

Dobrá nabídka, nemyslíte? Asi jako – popravdě řečeno – nebyla od věci ani ta někdejší Neilsonova nabídka Virginii. Zpětně jsme chytří a vnímáme ony výhybky, jenže žije se rychle a jen jednou. Vždy netrefíme. A Poe? Odmítl nabídku hodného otrokáře! Zůstal u tchýně.

Po roky pak obcházela redakce a zlomeně v nich vykládala, že je synovec nemocen. Se slzami v očích přitom orodovala za vydání jeho děl.

Poslední vztah měl k rodině továrníka Richmonda. Sestávala mj. z Nancy Richmondové (1820-1898) a její pětileté dcery Caroline. Už po třech krátkých návštěvách si Poe vsugeroval, že jej právě tito „milí lidé“ zachrání. Ale možná není divu! Bratr Nancy Richmondové byl ředitelem místní školy a Poea jasně živě vnímal jako celebritu. I když opět i jako záhadu.

Později napsal: „Pan Poe u nás strávil něco víc než týden a já se obával, abych nepřišel o prospěch z jeho originálních myšlenek, které mu neustále plynuly ze rtů, když jsem trávil každou volnou chvíli v jeho přítomnosti. Kdyby mi tak dal Pán Bůh jen tisícinu jeho gigantického intelektu. *Někteří lidé jsou velcí navzdory sobě*. Nemohou si pomoci být jiní než odlišní, a pan Poe, zdá se, byl ten typ. A připadal mi jako naprosto si nevědomý své mimořádné duševní síly.“

11. ledna 1849 píše Poe vdané Nancy: „Nemusím ti říkat, jaký kámen spadl z mého srdce, když se zrušilo moje zasnoubení s paní Whitmanovou. Napiš mi aspoň řádek, začíná se mi finančně dařit a věřím, že brzy budeme venku z neshází. Ani nevíš, jak jsem pilný. Rozhodl jsem se být bohatý – triumfovat;

už kvůli tobě. Dej pusu za mě milé Sáře – že jí brzy napíšu (*Sára byla sestra Nancy Richmondové. Pozn. IF*) – a napiš mi něco o bratrovi – jel do Richmondu? Kdybych mu tak mohl s něčím pomoci. Pozdravuj ode mě malou Caddy, pana Richmonda a svého pana otce. A teď nashle, moje drahá sestro Annie!“

Říkal jí totiž „sestro Annie“. Za deset dní, 21. ledna, se v dopise z New Yorku chlubí energií a produktivitou, načež končí: „Naše matka ti posílá sto políbení (padesát pro Sarah) a brzy napiše. Pusů malých Caddy za mě, pozdrav panu Richmondovi a všem. Poslední dva týdny mám tíživé bolesti hlavy.“ Jenže život je krutý. Právě tou dobou byl u rodiny pomluven a Richmond mu – zřejmě – zakázal jezdit k nim do Lowellu. Ani více nechtěl, aby Poe psal jeho ženě. Přesto jí Edgar dál píše a tvrdí, že chtěl rodinu původně jen požádat, aby dočasně ubytovala jeho matku. Dne 23. března 1849 pak Nancy posílá slavnou báseň *For Annie*. Píše také o tom, jak rád by zažaloval ty, kteří jej pomluvili. O co se jednalo v oné pomluvě? Nevíme. Jeho tchyně a teta totiž dopisy zničila.

Tou dobou krachovala většina časopisů, do kterých psal, ale přesto pokračuje v dopise s optimismem. Píše: „Nepochybně přičítáš moji špatnou náladu těmto událostem, ale tak to není. A není v silách jakýchkoli pozemských okolností, aby mě deprimovaly. Můj smutek je *nevypočitatelný*, jsem plný temných předzvěstí. Nic mě netěší, ani neuklidní. Můj život se zdá zmarněný, budoucnost vypadá jako černý papír. Ale já pokračuji v zápase naděje proti naději.“

5. května 1949 nato píše Aniče o depresi, ze které však nedělá žádnou „nemoc“, a pokračuje o strachu, že už jí nespátí. Richmondovu rodinu nicméně zachytil v pozoruhodné povídce *Landorova chata*.

Okolnosti jeho smrti dne 7. října jsou i nejspíše zcela známy a stačí snad říci, že se dál váhá mezi čtyřmi až pěti možnými příčinami, a to včetně cukrovky, souchotin a vztekliny (která však byla posléze takřka vyloučena).

Nancy Richmondová se pak dožila také úmrtí manžela, načež oficiálně přijala jméno Annie, aby se ztotožnila s hrdinkou Poeovy básně! Její dcera Caroline ji za to odsoudila a jednalo se podle ní o zhanobení památky pana Richmonda.

Petr Krul nás ve své knize ovšem seznamuje také s obsahem posledních šesti Poeových próz, a to těch, které již vyprodukoval po smrti Virginie. Jde o díla *Věci budoucí* (příběh se odehrává v roce 2848), *Von Kempelen a jeho objev*, *X-Ing A Paragraph*, *Skokan*, *Landorova chata* a *Maják*. Poslední próza má formu zápisků strážce majáku, zůstala nedokončena a vyšla teprve ve 20. letech 20. století. Právě Petr Krul přitom pořídil první český překlad onoho torza a umístil jej na závěr *Knihy Virginie*.

Celkem Poe vytvořil na sedmdesát povídek, ale Krul se zaměřuje na interpretaci dvou jeho sci-fi. *Mellonta Tauta* (*Věci budoucí*) předvádí balón daleké budoucnosti vyrobený z mletých žížal potažených kaučukem a spatříme dvacetipatrové mrakodrapy, dálniční a telegrafní síť, jejíž kabely vedou po mořské hladině, a lodě poháněné magnetickými turbínami. V Evropě řádí epidemie moru, v Africe občanská válka, nicméně obě je chápáno co pozitivum, které jen umění „velikost

Masy“. A jak se zdá, v budoucnosti bude podle Poea demokracie dobrá leda pro psy.

„Hanebně selže,“ píše – a „chlapík jménem Chátra nastolí despotii“. Ale také on zemře, když se vyčerpá vlastní energií. Přitom Poe využívá myšlenek ze své starší eseje *Eureka* a vysmívá se různým praktikám v Americe jeho dní.

A příběh o *Kempelenovi*?

Je reakcí na zlatou kalifornskou horečku z roku 1848, nicméně titulní vynálezce umí zlatu vyrobit z olova, do něhož COSI vmísí. Pointa? Kdyby byl objev, který cenu olova zvedne o 200 %, zveřejněn o půl roku dříve, ulevil by zlatokopy přecpané Kalifornii.

Do oddílu *Knihy posledních básní* zařadil Petr Krul vedle anglických originálů i své překlady sedmi skladeb z finální éry Poeova života a jmenují se v jeho překladech *Mé matce*, *Eldorado*, *Zvony*, *Ulalume*, *Sen ve snu*, *Aničce* a *Annabel Lee*.

A ostatní verše těch krušných časů? Ty má Krul pouze za „památníkové“ recyklace děl starších.

Poe po sobě celkem zanechal něco přes sto básní a také 46 esejů a okolo tří set fejetonů a článků, z nichž Krul pro oddíl *Knihy Poe* vybral více než desítku, a to texty *Dlažba v New Yorku*, *Slova a sny*, *Omnibus*, *Divadelní krsky*, *Drožky*, *Honoraře*, *Jak diskutovat*, *Jak neplatit americké autory*, *Otázka mezinárodního copyrightu*, *Anastatický tisk* a *Srdce na dlani*.

PhDr. Petr Krul pracoval dříve ve vydavatelství *Economia* a roku 2015 vyslal mezi čtenáře vlastní překlad *Havrana* s ilustracemi Jiřího Slívy. Také okomentoval *Věžeňskou baladu z Readingu* Oscara Wilda, jejíž nový překlad sám pořídil (2013), a jako první převedl do češtiny *Muže, který miloval ostrovy* (2011) z pera Davida Herberta Lawrence.

A Krulův Poe? Má minimálně tři tváře. Tvář génia, tvář věčného osmnáctiletého studenta a konečně smutný obličej muže, kterého nikdo neumí opravdu milovat.

A zda to byla vše náhoda? Snad, ale oblíbené slovo tohoto básníka bylo OKOLNOSTI.

Ivo Fecl

Ukázka z Poeova článku v Krulově překladu:

Běžně slyšíme, že takové a takové myšlenky jsou za hranicemi slov! Nevěřím, že jakákoliv myšlenka, je-li to vůbec myšlenka, je mimo dosah jazyka. Spíš mě napadá, že když se ve vyjadřování projeví nesnáze, je to v intelektu, v nedostatečnosti rozvahy nebo metody. Co se mě týče, nikdy mě nenapadla myšlenka, kterou bych nemohl vyjádřit slovy dokonce ještě zřetelněji, než když jsem na ni připadl – jak už jsem uvedl, myšlenka dostane formu až při úsilí o vyjádření. Existuje ovšem druh představ mimořádně jemných, delikátních, které nejsou myšlenkami a u kterých jsem *zatím* nenašel žádnou možnost, jak připojit výraz. Používám slovo *představy*, protože prostě musím použít nějaké slovo. Uvědomuji si tyto „představy“ jen na hranici spánku, ale s plným vědomím, že jsem při vědomí. Pro dokonalou myšlenku je potřeba *trvání času*. Dívám se na vize, když vznikají, s uctivou bází, není v tom nic z průměrných zážitků. Je to, jako by pět smyslů bylo nahrazeno pěti miliardami jiných smyslů zbavených smrtelnosti.

Dokončení na straně 23

Erika Johansenová: Osud Tearlingu (dokončení)

Specifické závěry: Autorská svévole a etické obtíže

Důležitější než tyto výtky, jakkoliv snad oprávněné, mi přijde něco jiného. Hodnota příběhu obvykle nevyplývá z jeho do- slovné realističnosti. Zvláště ve fantastickém příběhu přiznej- me autorce právo na vizi, která nemusí být ani praktická ani střízlivá. Potíž je spíše v tom, že Erika Johansenová po celou dobu nabízí vlastně jen jeden prostředek, jak se k ideálu, který předkládá, dostat. K její utopii se jde cestou reflektované zku- šenosti, neboli výchovy. A jedna z věcí, které mi na *Tearlin- gu* imponovaly, bylo, jak opakovaně a věrohodně usvědčoval ideál nápravy společnosti prostřednictvím dobré vůle a osvíce- né výchovy z nefunkčnosti. Jediný prostředek, kterého si cení- me a který by mohl vést k úspěšnému cíli, k němu dojít schop- ný není. Autorka si svoji pozici nikterak neusnadňuje, a to nás zase přivádí k jedinému prvku, který je oproti našemu světu nějak odlišný, takže skýtá nějakou naději – a to je magie. Jak tedy přesně byla použita?

V normálním příběhu by magie fungovala jako neutrální kvalita, mohla by stejným způsobem sloužit k dobrému i zlé- mu, věci zlepšovat jako zhoršovat. Možná by mohlo být ne- moudré se s ní zaplést, protože ve výsledku vede častěji k vý- sledkům špatným, ale alespoň v principu by její hodnocení zá- viselo na způsobu použití. Tušíme, že zde tomu tak není. Autorka totiž svoje postavy umístila do nespravedlivé, nesymetric- ké situace, kdy zhoršení poměrů je magické povahy, ale jejich zlepšení takové být nemůže. Ne proto, že by to vyplývalo z podstaty jejího světa, ale proto, že to autorka jednoduše ne- povolí. To, že byl příběh zvnějšku zmanipulován, lze snad utajit před hlavní hrdinkou, ale před čtenářem se autorka sama usvědčuje, a to jak věcně, na úrovni událostí, tak eticky, na úrovni jejich vyznění.

Do bezvýhodné situace vženou hlavní hrdinku magické bytosti, které nedokáže žádným způsobem porazit. Na začá- tku knihy se objevily jako čistě hororový prvek zápletky, ale ukázalo se, že i když vznikají působením magie, z nevysvětle- ných důvodů jsou následně proti magickému působení zcela imunní. Protože fyzicky přemoci se dají jen s krajními obtížemi, hlavní hrdinka nakonec neobjeví způsob, jak před nimi a tím, co představují, svět zachránit. Rozhodne se proto jakýmsi způ- sobem změnit realitu jako takovou. Aby podobnou věc mohla udělat, musí v jednu chvíli ovšem přesně stejnou bytost magi- ky porazit – a autorka se této peripetii čestně nevyhýbá, pro- tože jinak by jí v zápletkce zůstal volný koneček. A hrdince se to kupodivu podaří. Jenže obě situace se věcně nijak neliší: v prv- ním případě nedokáže hrdinka žádným způsobem vyhrát, pro- tože takový výsledek se autorce nehodí, zatímco v druhém pří- padě s tím nemá sebemenší potíž, a to jen proto, že její úspěch vede k výsledku, který si autorka přeje. To pravděpodobně ne- ní náhodné přehlédnutí, protože podobné chyby se v knize pří- liš neobjevují, takže se mi nezdá, že by se jedna měla objevit v samotném vrcholu celého cyklu, jehož kompozice je dlouho a pečlivě připravována. Mnohem spíše je to chvíle, kdy autorka vědomě použije falešnou kartu a doufá, že si toho v hodně

vyjatém okamžiku nevsímneme. Nebo je to přinejmenším chvíle, kdy její zbožné přání převáží nad respektem k reáliím příběhu, ale každopádně si zde značně ulehčila situaci.

Není bez zajímavosti, že jde už o druhé místo, které vlastně nedává smysl. Jeden z prvků, na kterých stála kompozice dru- hého dílu, souvisel s fungováním magických kamenů, které hlavní hrdinka předala své protivnici výměnou za několik let míru pro svoje království. Kameny ovšem v rukách zlé králov- ny nefungovaly, aniž by na základě dosavadních informací by- lo zřejmé, proč tomu tak je. Zhruba ve chvíli, kdy se definitivně změni atmosféra třetí knihy, nám autorka poskytne vysvětlení, které je při zpětném pohledu zcela nesmyslné. Pak poměrně neústrojným způsobem ukončí život hrdičiny protivnice a zač- ne příběh odvíjet nečekaným směrem. Skoro se zdá, jako by autorka původně plánovala výstavbu příběhu jinak, ale někde mezi druhým a třetím dílem radikálně změnila názor. Jestli to- mu tak bylo, podařilo se jí většinu prvků poskládat do nové po- doby zápletky celkem úspěšně, ale domyslet do důsledků změny, které si vyžádá převrácení funkce, kterou má v příběhu magie, už nedokázala. Nejasný proto zůstává i způsob, jakým se jeden magický kámen dostal od hlavního antagonisty do vlastnictví královské linie, odkud jej získala hlavní hrdinka. Kdyby se celý příběh nakonec odvinul smysluplně, síla celku by podobné drobné nejasnosti zahladila, protože autorka je skutečně velmi nadaná vypravěčka. Ovšem systémové potíže s fungováním magie mají sklon zdůrazňovat i nedomyšlenost podobných drobností v zápletkce. Ať už však byla geneze příběhu jakákoliv, zde jsme se definitivně dostali na místo, které je dramaticky a následně i věcně rozporné.

Šance, že otevřený rozpor v konzistenci literárního světa přehlédneme, je ovšem slušná, protože těsně předtím došlo patrně k nejvíce překvapivé události celého příběhu. Hlavní hr- dinka se poprvé dopustila v nejužším možném smyslu slova vraždy. Poprvé zabila někoho, koho bezprostředními okolnost- mi nucena zabit nebyla a kdo byl podle všech obvyklých měří- tek osobně zcela nevinný. Jistě, víme, že pro vzdálenější bu- doucnost světa dotýčný představoval nebezpečí, i když jen proto, že vládl magií, přičemž autorka se domnívá, že magie je příliš nebezpečná, což je ale pro obvinění končící trestem smrti poměrně chabý základ. Sám se ovšem nijak neprovinil a nedo- stane na výběr. Hlavní hrdinka se ho nepokusí přesvědčit, aby odešel, nemá možnost vzít si život sám, dokonce ani nemůže schválit rozhodnutí, které ona udělá. Přinejmenším pro to po- slední je v knize přímo připravený prostor, ale autorka nám ne- poskytne sebemenší náznak, že by k tomu došlo. Jistě, mohlo k tomu dojít a můžeme se domýšlet, že k tomu došlo, ale pro- tože snad ve všech ostatních případech hraje autorka otevře- ně, takže vždycky spolehlivě víme, co a proč postavy dělají, musíme situaci vyložit tak, že k žádnému takovému schválení nedošlo. Pro vyšší dobro byl cílevědomě zavražděn nevinný člověk, přesně tohle se stane – a Erika Johansenová tento čin schvaluje.

Tyto pro knihu jinak poměrně netypické obtíže jakoby

svědčily, že jsme na místě, kde se děje něco podivného. Nakonec nejde jen o přehlédnutí ve výstavbě zápletky, které by jistě šlo s vhodným vysvětlením napravit, nejde dokonce ani o vraždu jednoho nevinného, kterou by možná šlo pečlivěji odůvodnit. Potíž je v tom, že během celé knihy se hodně argumentuje realismem: náš svět je zavřené ne proto, v jak špatném stavu se nachází, ale proto, jak iracionálně na jeho stav reagujeme. Protože naše myšlení neodpovídalo skutečnosti, sami jsme se odsoudili. I když autorka nemusí hodnotit příčiny problémů stejně jako čtenář, étos celého cyklu je od prvopočátku založen na tom, že úcta k mechanismům skutečnosti je podstatou pravdy. Takové pravdy, která vede k dobru jednotlivých lidí i společnosti jako celku, což je, myslím, východisko pro většinu čtenářů přijatelné; a dneska stejně aktuální jako kdykoliv jindy. Jak ovšem autorka na budoucnost lidí, kvůli kterým jsme vázáni povinností respektovat realitu, pohlíží?

Jediné dilema, které hlavní hrdinka řeší, spočívá v neodhadnutelnosti budoucnosti. Není jisté, že nová budoucnost, kterou otvírá, bude lepší než ta, od které se odvrací. Jenže důsledkem změny, kterou vyvolá v minulosti, je nejenom změna budoucnosti, ale i změna přítomnosti. Zatímco dílčí nerespektování skutečnosti je v knize pranýřováno, její úplné zničení je přípustné. Utrpení velkého množství lidí nás svojí naléhavostí přivede k zoufalým činům, ale jejich hromadné zabití necháme bez jakéhokoliv komentáře. Neřká se mi to lehce, ale to je čin, který dnes nazýváme genocida. I v této eticky vyhocené situaci však Erika Johansenová neztrácí integritu a čestně svým příběhem přiznává to, co se dnes odváží říct jen málokdo: připustíme-li v případě jednotlivců euthanasii, nutně skončíme tak, že nakonec schválíme genocidu. Nedokázala-li autorka snést očima hlavní hrdinky pohled na utrpení několika jednotlivců, kterým dopřála smrt z milosti, o to méně dokázala snést pohled na utrpení dlouhé, jakoby nekončící řady jednotlivců, které plošně vymazala z existence. Jistě, otázka morální odpovědnosti za zániklé budoucnosti je v časových smyčkách záležitost složitá, ale my vše vidíme z pohledu hlavní hrdinky, která lidi, kteří později zaniknou, nejdříve poznala jako skutečně existující. Ať už je právní status časových větví, které mohou zpětně neexistovat, jakýkoliv, autorka lehkomyšlně dělá něco, co je při bližším pohledu strašlivé.

Stojí za povšimnutí, že tím, co dohnalo hlavní hrdinku k vraždě, ve skutečnosti nebyla velikost zla, které je v příběhu zosobněno magií. Příčinou byla *morální* volba, na kterou měla hlavní hrdinka právo a která jí byla upřena. Když si vybírá, do jaké chvíle v minulosti se má vrátit, defilují jí před očima různé klíčové události. Autorka ji ovšem zaslepí, protože vidí pouze skutečnosti, kterými může vývoj změnit *věcně*. Vtělí se tedy do jedné z postav, jejímž očima předtím sledovala minulost, a pro-

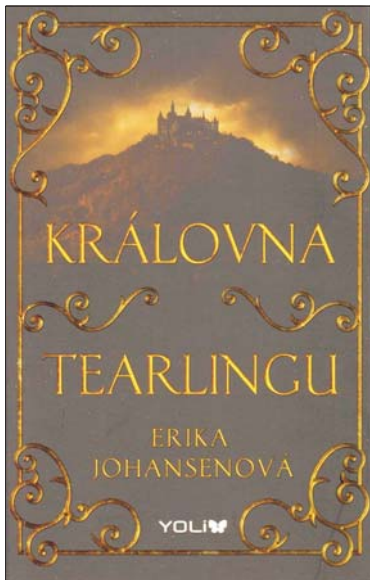
tože nevidí jiné východisko, dopustí se vraždy. Kdyby ovšem směla nahlédnout, že podstata celého problému není primárně věcná, nýbrž etická, stejně tak by se mohla vtělit do jiné postavy, s kterou sdílela část života a která by Williama Teara jistě dokázala pohnout, aby v záležitosti svého prvního syna volil jinak. Z hlediska fantasy příběhu by stále šlo o řešení, které není zvláště uspokojivé, protože znevažuje události, které se již staly. Ale šlo by o vyústění, které by pro nás bylo neskonale přijatelnější, protože by „špatnou“ budoucnost založenou na chybném morálním rozhodnutí nahradila „dobrou“ budoucností od-

víjející se od rozhodnutí správného. Takový závěr lze – oproti stavu, kdy se autorka snaží následky špatného činu kompenzovat činem ještě o mnoho horším – alespoň nějak dramaticky obhájit. Bylo by to stále řešení, které spadá do řádu našeho světa, ale alespoň by ukazovalo, jak se s případným věcným ústupem od moderního k přirozenému musí současně proměňovat i naše morální citění, což by vůbec nebylo málo.

Hlavní hrdinka volí v neudržitelném postavení mezi možnostmi s neznámými následky – jednu z možností si vybrala a není úplně snadné ji odsoudit, protože velmi vmanipulována do situace, jejíž falešnost šlo zevnitř patrně jen obtížně prohlédnout. Hlavním problémem proto není její děsivá volba, problematické je, jak autorka následně tuto událost interpretuje. Ať už hledíme na vraždu jediného nevinného, kterou provedla hlavní hrdinka vlastníma rukama, nebo přemýšlíme o masovém vyvraždění desítek tisíc lidí, jejichž dobrem původně ospravedlňovala svoje jednání, cítíme hluboké rozpaky. Nikoliv nutně proto, že by byl následný politický řád, který máme považovat za legitimní, založen na smrti nevinných lidí. Obávám se, že to je i v našem světě poměrně běžné, jen nás od podobných událostí dělí milosrdné zapomnění a následně budované zakladatelské mýty. Jenže na zapomnění se kniha spolehnout nemůže, protože čtenáři vidí celou historii najednou, a o zahlazení kniha nijak neusiluje, protože to autorčina neúprosnost neuznává. V tom spočívá podstata problému a není to problém zdaleka jen morální. Máme hluboké zábrany vědomě a otevřeně schválit podobné jednání – dobro postavené na krvi nevinného – jako neproblematické. Dějiny naší kultury sahající až k antické tragédii a ještě dále nás varují, že krvavá vina člověka nakonec tak či onak dožene a že některé nespravedlnosti jsou do nebe volající.

Obecné závěry: Důsledky utilitární etiky

Existují určité mechanismy, jakými se lidská společenství s vinou, která je příliš velká, dokáží vypořádat. V řeckém světě se rozlícené Erinye, jež nemilosrdně pronásledovaly Orestéa, který zabil vlastní matku, mění v usmířené Eumenidy. V křesťanské kultuře se dokonce nespravedlivě zabíjí Ježíš jako Boží

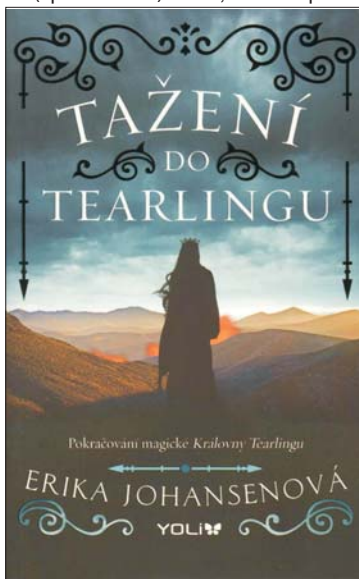
syn stává spasitelem lidí, což je zvlášť podivný paradox, protože to největší dobro má být založeno na smrti toho nejméně vinného. Aby bylo něco podobného možné, musí ale být splněny tři podmínky. Metafyzická vina je vykoupena obětí, která je přinášena celým společenstvím, je schválena vnější či vyšší mocí a je zacílena na obnovení spravedlnosti. V řecké tradici je to bohyně Athéna (vyšší moc), která Eumenidám přiřkne pocty vykonávané v posvátném háji v Kolónu (oběť) a následně dává městu Athény, kde se Orestés ukryl, institut porotního soudu jako prostředek, jak do budoucna racionálně řešit provinění, která byla pro archaické citění bezvýchodná (spravedlnost). V křesťanském pojetí je to přímo transcendentní Bůh (vnější činitel), který složitým způsobem propojí smrt svého syna s pravidelným symbolickými zdáváním se části úrody (oběť), aby lidé dosáhli podílu na věčném životě, což bude bohatě kompenzovat újmy, které zažívají na tomto světě (spravedlnost). Navzdory shodným prvkům také vidíme, že jde o strategie odlišné. Řekové vinu řeší v přirozené oblasti tím, že ji z člověka snímá kolektiv, který je k této funkci zmocněn božstvy a v kterém se hrozivost provinění rozpouští. Podmínkou je, aby byl provinilý jednotlivec kolektivem přijat jako Orestés, je tedy na vůli společenství závislý. Křesťané usmíření viny ponechávají v osobní rovině, ale přesouvají ho do nadpřirozené oblasti, kde ho řeší pokání jednotlivce přímo vůči božstvu, které žádného hříšníka neodmítá. Podmínkou je, aby jedinec patřil ke kolektivu stejně věřících, ale na vůli společenství nezávisí.

Můžeme posoudit, do jaké míry podmínky naplňuje *Osud Tearlingu*, který nepřejímá ani jeden ze zmíněných postupů. *Vnější arbitř* chybí úplně, mírou věcí je zde člověk sám. Vyšší moc není přítomna ani žádným zástupným způsobem, například ve vnější podobě nějakého proroctví nebo vnitřní podobě osobního svědomí. Mechanismem, který oddělí vinika a jeho čin, je utilitárnost. *Oběť* je přítomna jen jako osobní oběť, společenství se zde neúčastní ani trpně ani aktivně. V moderní terminologii společenství nejenže není subjektem dějin, není ani jejich objektem, protože to původní společenství zcela zaniká a nové vzniká bez jakékoliv návaznosti. Může to být důsledek etické utilitárnosti, protože ta je „objektivní“, tedy nelidská, tedy se společenství lidí netýká. *Spravedlnost* nemá zajistit usmíření minulého zla, nýbrž garantovat budoucí dobro. To by mohlo souviset s tím, že kolektiv zde nemá žádnou funkci, tudíž na něj zpětně nejsou brány žádné ohledy, a opět by příčinou byla utilitárnost. Vzájemné vztahy mezi prvky lze ovšem vykládat i jinými směry: má-li být pro kolektiv plodem spravedlnosti štěstí, nemůže přinášet žádnou oběť, která je tak vyhrazena pouze jedinci, ani záviset na žádném jiném mechanismu, než je účelnost. Ať už na vše hledíme z libovolné perspektivy, ukazuje se, že chybí zakotvení nejen nadpřirozeně metafyzic-

ké, ale i přirozeně zásvětné: svět Tearlingu nemá žádný přesah. Co nám řešení Eriky Johansenové říká v naší kulturní tradici o etickém a dramatickém vyznění jejího díla?

Předně se ukazuje, že hodnoty v *Tearlingu* nejsou vůbec žádným způsobem založeny morálně. Jde o poměrně překvapivé zjištění; a nejen proto, že o morálce a její povaze se v knihách hodně mluvilo. Magie se v Tearlingu projevovala ještě jedním způsobem, o kterém zatím nebyla řeč. Poté, co se neuznaný Tearův syn dopustí krvavého převratu, který rozvrátí celou zem a její budoucnost, jedna z postav ho prokleje. Archaická představa, že určitá porušení řádu jsou tak závažná, že na ně sama skutečnost reaguje neočekávaným trestem, který se také vymyká běžnému řádu věcí, je s morálním étosem klasické fantasy dobře slučitelná a vlastně už nepotřebuje žádné další ospravedlnění. Potíž nastává až ve chvíli, kdy autorka magii pasuje jen do role nebezpečné technologie. V tu chvíli prokletí není mimořádnou morální sankcí, kterou se svět brání před kumulativním efektem zla. Není ani, bráno v opačném gardu, krajní silou padlého člověka, který v okamžiku smrti přenáší část svého subjektivního zla jako objektivní skutečnost do světa. V technickém pojetí magie se prokletí stává jen svévolným použitím moci. Jenže ve světě Tearlingu si svoji roli morální zábrany zachovává, i když už k tomu není žádný důvod. Je to další svědectví toho, jak autorka v určité chvíli svévolně změnila názor a jak pevně se opírá o předpoklady, které následně popře.

V původním rozvrhu příběhu tedy prolití nevinné krve hlasitě volalo po spravedlnosti, zatímco v jeho následné interpretaci je stejný čin příčinou záchrany celého světa. Jisté však nepřekvapí, že nejde o žádnou parafrázi na křesťanský paradox spásy skrze smrt nevinného. Zde podobná událost znamená jen tolik, že hodnota věcí i lidí je čistě utilitární. Idealistický princip, že dobré činy vedou k dobrým následkům, je na konci knihy vyhraněn až do pragmatické podoby, že jen účel světi prostředky. Na postoj, že nevyhovuje-li skutečnost ideji, je třeba změnit skutečnost, jsme – ve střední Evropě asi více než jinde – po experimentech s nacismem a komunismem citliví. Chtěli-li bychom přesto najít nějaké východisko, snad by šlo uznat, že potíž a tragika tohoto principu spočívá v tom, že skutečnost takto radikálním způsobem změnit nejde. Ve světě, který nám autorka předložila, to ovšem možné je. Umožňuje jiná povaha skutečnosti takto radikální proměnu etického názoru? Je vyhlazení civilizace, které si nikdo nebude pamatovat, přípustné, bude-li civilizace, která ji nahradí, „šťastnější“ a „spravedlivější“? Až se vkrádá podezření, zda to bylo opravdu záměrem předložit takto vyhraněné otázky; zda náhodou nejde spíše o následek určité nezkušenosti dané věkem autorky. Autorka nám zde totiž zcela nečekaně předkládá vizi utopie v její původní – syrové a nelitostné – podobě, kterou naše historické zkušenosti už dávno zostudily.

Na úplně posledních stránkách *Osudu Tearlingu* jakoby se rozhodla zareagovat i na tento děsivý stín na svojí knize – a snad poprvé svojí autorskou integritu ztratí. Původní a nový Tearling od sebe dělí několik století naprosto odlišného vývoje, ale hlavní hrdinka stejně potká řadu postav, které jsou vzhledem i povahou zcela stejné v obou světech. Pro ni to představuje osobní tragédii, protože její někdejší přátelé ji nepoznávají. Pro nás by to však podle autorky mělo být uklidnění, že nic tak strašného se ve skutečnosti nestalo, když vyhlazení lidé dále žijí, byť jiné životy. Kdyby to byla pravda, kdyby se „svět“ změnil, ale „lidé“ zůstali zachováni, značně by to relativizovalo dříve vznesené obvinění z genocidy. Zde se ovšem musím ohradit, protože to, co nám autorka předkládá, je přelud, vidina bez jakéhokoliv vztahu ke skutečnosti. S určitými obtížemi si dokáží představit fantasy, která by byla založena na metafyzice tak silné, že by snad podobnou stabilitu duší napříč fyzicky zcela odlišnými situacemi dokázala zajistit. Ale autorka ve své knize principy, na kterých je fantasy založena, zcela záměrně popřela a jakoukoliv metafyziku výslovně odmítla. Nemůže se proto žádným způsobem dovolávat útěchy, kterou snad můžou poskytnout. Představa stability osob napříč paralelními dějinami je ve světě, kam nás autorka vzala, prázdné klíše, kouzelnický trik, který má maskovat pravou povahu nominalistického pojetí skutečnosti. Kde neexistuje princip, který by umožňoval nezměnitelnou identitu, neexistuje identita vůbec. Jediné, o co se pak lze opřít, je plynulost vývoje – v malých časových úsecích jsme schopni rozeznávat podobnosti, které nám umožňují předstírat, že cosi jako identita existuje. Jenže právě změna vývoje byla tím, o co nakonec šlo, takže existenci identity není možné ani obvyklým způsobem předstírat. Mimochodem, podobné úlevy se v novém Tearlingu dostane i náboženství, které je v něm stále přítomno, byť redukováno na jakousi neudůživou soukromou charitu – ale to je představa, která věcně žádné potíže nepřináší.

Co tato morální katastrofa znamená pro dramatické vyznění příběhu? Jistě, autorka zašla příliš daleko, jak už se to u avantgardních politických projektů pravidelně stává. Nechci popření základních etických principů naší civilizace zlehčovat. Když jsem si v doslovu od někoho s podobnými názory, jako má autorka, přečetl výzvu: „pojdme všichni tvořit lepší svět“, doslova mě zamrazilo – budu mít jako člověk s odlišnými názory v lepším světě právo na život nebo budu obětován pro vyšší dobro? Ale nemuselo by to ještě nevyhnutelně znamenat, že na chybné etice spočívá špatný příběh. Málokdo by se například *Pána prstenů* odvážil pokládat za nedostatečný příběh, jakkoliv morálně problematické může být Tolkienovo pojetí skřetů. Na ty se ve Středověku aplikuje princip kolektivní rasové viny, i když se podle veškeré naší zkušenosti musí jednat o bytosti s rozumem a svobodnou vůlí, takže by měli mít právo na individuální spravedlnost. Přesto musí být zabijeni bez otázek a bez pochybností – protože jakákoliv snaha chápat skřety jako svéprávné jedince vede k naprostému dramatickému rozvratu příběhu. Doslovně vzato je Tolkienův svět založen na chybné teologii, která nutně vede k falešné etice. Jenže přesto jde o příběh nejen dramaticky neobvyčejně silný, ale rovněž

i morálně neobvykle hluboký. Tolkienovi se podařilo některé z ústavních prvků našeho světa změnit, a to nejenom tak, že jeho svět zůstal konzistentní, ale dokonce tak, že je nás v našem světě nadále schopný oslovit a zasáhnout v nevidané míře. Proč se domnívám, že zatímco Tolkienova změna představuje ve fantastické literatuře přípustnou možností, změna Eriky Johansenové podle mne vybočuje z mezí a zcela selhává, když věcný rozdíl mezi nimi není zase tak veliký?

Souvisejí to s přesvědčením, že příběhy mají – stejně jako umění obecně – vlastní autonomii. Jejich hodnota se nedá redukovat na zábavu, pravdu, užitečnost, krásu, prostě na žádnou jinou hodnotu a dokonce ani nějaký komplex jiných hodnot. Dobré příběhy jsou ty, které se dramaticky osvědčují, a nic dalšího už za tím není. A protože mají svou autonomii, nemusí přitom nutně vycházet z předpokladů, které jsou „správné“ z hlediska nějaké jiné oblasti, byť je to oblast tak důležitá a žárlivá, jako je etika. Příběhy, které si lidé vyprávějí, jsou navíc trochu jako lidé samotní. Mají společné základní prvky, ale přesto netvoří konvergentní ideál: nevedou k jednotě, ale k rozrůzněnosti. Na příbězích, stejně jako na lidech, si ceníme toho, čím se odlišují, ne toho, co mají stejného (proto jsou ostatně všechny strukturalistické teorie o příbězích o tolik nudnější než příběhy samotné). A podobně jako se zdá, že zkušenost s člověkem, který je z našeho vnitřního pohledu cizí, je tím, co nás samotné nejvíce obohacuje, tak se i domníváme, že zkušenost z odlišných světů, které ustavují příběhy, je nějak relevantní i v našem světě.

Tolkienova metoda je přijatelná proto, že vytváří novou kategorii zla, kterou v našem světě nemáme. Dokonce si o ní myslíme, že nejspíš ani nemůže existovat; a lidi, kteří se chovají, jako by existovalo, odsuzujeme. Ale pořád je to omezené zlo, které dokonce ani v zásadě nepřekračuje hranice toho, s čím jsme osudem povoláni vypořádávat se v našem světě. Jinak řečeno, Tolkienova změna je s naším chápáním autonomie umění zcela v souladu, ničím jí nenarušuje. To, že je teologie jeho světa přísně vzato nepravdivá, může paradoxně být dokonce jeho významnou předností. Rozšiřuje nevidaným způsobem hranice naší obrazotvornosti, čímž vytváří svět, jehož specifičnost – mimo jiného – zvláště obdivujeme. Ostatně, Tolkien sám v některých dopisech uznává, že jeho příběhy jsou založeny na „špatných“ předpokladech, ale ani jako poctivý katolík z nich neustoupí, protože dokáže poznat, že vedou k dobrým příběhům. (Tolkienovy změny etiky vlastně vedou od pravdivého středu opačným směrem než v Tearlingu. Tolkienovo zlo je přemrštěně realistické, to tearlingské přemrštěně nominalistické.)

Avšak autorka *Tearlingu* postupuje jinak. Její zlo je zcela realistické, genocida se v našem světě bohužel vyskytuje poměrně běžně. To, co odlišuje jeho hodnocení, je autorčin názor, že neexistence je přijatelnější stav než utrpení. Kdyby zůstala pouze u této změny, možná by se nám její příběh nemusel líbit, ale pravděpodobně by také nevybočila z široké oblasti, ve které se příběhy realizují. Jenže ona považuje utrpení – přinejmenším to sociálními příčinami vyvolané utrpení – za problém tak veliký, že je prostě nepřijatelné, a to nepodmíněně. Tvrdí, že stojíme-li tvář v tvář nebezpečí, že vznikne utrpení podobné to-

mu, které nám ve své knize předvedla, je nutné vyhlásit cosi jako dramatický výjimečný stav, tedy obvyklé právo příběhu, aby se řídil jen svou vlastní logikou, omezit. Její kniha je tak podřízena jiné, konkrétně pedagogické hodnotě. Změna, již autorka udělá, je nepřijatelná proto, že popírá autonomii, kterou příběhům přiznáváme.

Zbývá snad už jen otázka, proč se autorčino chápání utrpení v kontextu zla tak radikálně odlišuje. O odpověď se nebudou pokoušet, protože tím bychom se dostali do oblasti, pro kterou text knihy neposkytuje žádnou oporu. Nicméně tím, čemu se snaží vyhnout, je tyranie, protože následkem tyranie je příliš mnoho zla. Potud se shodneme. Já se ovšem domnívám, že ani tyranie není jakési nejvyšší zlo, protože neruší naději. Existují-li jiné oblasti, které si v principu zachovávají autonomii, tak dokonce i když někdo jednu oblast dokonale ovládne – jako třeba tyranie politiku –, nemá vyhráno, protože se v ní nikdy nedokáže dostatečně zabezpečit. Konečně, i příběh *Tearlingu* nám pád jedné tyranie, která se zdála být neotřesitelná, ukazuje. Když autorka, vedena snahou tyranii jednou provždy zabránit, ruší autonomii ostatních oblastí, zdroj naděje nám bere. Tvrdila, že příliš riskujeme, ale sama riskuje mnohonásobně více: kdyby její řešení selhalo, selže navždy. Ostatně, i v příběhu *Tearlingu* dokázala existující tyranii odstranit pouze tak, že použila zdroje z oblasti, které si následně používat zakázala. Rozdíl mezi námi se tak dá alespoň popsat: ona považuje za největší nebezpečí tyranie zlo, které působí, kdežto já považuji za největší nebezpečí tyranie totalitu, kterou hrozí. Jakýmsi limitem zla je v naší kultuře pekló. A máloco je pekló vzdálenější než lidová představa zmatených čertů – pekló je dokonale účelně zorganizovaná totalita. Od utopie se po formální stránce vlastně moc neliší, stačí vyměnit cíl. Proto mi závěrečná vize blahovolné totality dobra, kterou v *Tearlingu* zažijeme, připadá jako fiasko. Je-li skutečnost podřízena jedinému principu, z podstaty věci nemůže trvat dlouho, než se z benevolentní totality stane totalita efektivní.

Zhodnocení

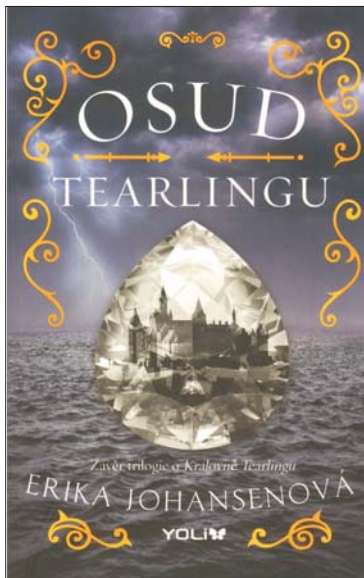
Kdybychom se na celou záležitost podívali ne z hlediska „logiky“, ale z hlediska „psychologie“ příběhu, šlo by říct, že Erica Johansenové se nás – jako čtenáře – nepodařilo přesvědčit, že máme stát na její straně. Nepodařilo se jí obhájit vlastní východiska. Dává přednost moderní autonomní etice, ale dokonce i kdybychom s ní my sami souhlasili, vypráví pohádkově založený příběh, a ty prostě fungují mnohem lépe s etikou starou, která je svázána řadou dnes již přežlých omezení. Snaží se nám ukázat, co znamená být doopravdy dospělý, ale všechny její postavy dospělost jen napodobují, protože to, co nechápu, odsoudí, místo aby to pochopily, a to, co vidí zneužitě, zavr-

nou, místo aby to použily správně. Usilovně hledá společnost, z které by šlo vyloučit konflikt, protože se domnívá, že konflikt je příčinou zla, jenže ve skutečnosti je zlo příčinou konfliktu, takže si neuvědomuje, že nás nijak nechrání, když nám bere to, proč má smysl žít. Problém nespočívá tom, že některé tradiční hodnoty příběhu, člověka a světa odmítá. Potíž je v tom, že nám místo nich na oplátku nabízí příliš málo. Svůj zápas o čtenáře tak autorka prohrává na úrovni dramatické, protože chceme lepší příběh, než jaký nám vypráví; na úrovni etické, protože chceme být lepší lidé, než po nás požaduje; i na úrovni ontologické, protože chceme lepší svět, než který nám nabízí.

K tomu, abychom její dílo jako čtenáři posoudili jako nedostatečné, by stačilo už jen to, že v závěru nedokáže naplnit potenciál, který nám v úvodu předvedla. To se občas stává a každý z nás by si vzpomněl na řadu knih, u kterých autoři nakonec nedokázali dostát svému dramatickému závazku. Autorka *Tearlingu* však zajde ještě o stupeň dál, když nám předvedá, že by tento potenciál naplnit dokázala, ale že podle ní a jejich názorů naplněn být nesmí. To není nedokonalost, to je lež, a proto je její kniha ne nedostatečná, ale špatná. Když takto otevřeně popře autonomii svého příběhu, není divu, že její příběh zareaguje tím, že prakticky ihned zkolabuje.

Tento zápisek ukazuje, že může být poměrně náročné vysvětlit, z jakých důvodů a jakými prostředky se tak stane. Ale mám za to, že každý, kdo má s příběhy alespoň nějakou zkušenost, bude po dočtení závěrečného dílu zklamaný. Neboli intuitivně pozná, že takhle to celé být nemělo, i když třeba nebude schopný přesně vysvětlit proč. Kladné ocenění *Tearlingu* nakonec může být jedině ideologické: líbí se mi, protože potvrzuje hodnoty, které uznávám. To také ukazuje, proč jsem ve svém rozboru musel tolik pozornosti věnovat politice. Kdyby kniha byla napsaná jako tradiční fantasy, tedy obecněji jako klasický román, představovaly by politické názory a zápletky v ní obsažené pouze jednu z řady složek, které přispívají k celkové plastičnosti představovaného světa. Nebylo by třeba věnovat jim soustředěnou pozornost, vlastně by záviselo jen na čtenáři, jak moc ho zrovna tato složka příběhu zajímá (nebo nezajímá). Tím, že autorka použila knihu k předání příliš jednoznačného poselství, ovšem politický rozměr knihy získal neúměrně na významu.

Možná ještě stojí za zmínku, že kniha by umožňovala i různě odlišné výklady. Moje hodnocení je poměrně přísné, ale snažil jsem se nepodsouvat autorce záměry, které v knize sama nějak nevyjádřila. Volnější výklady by snad umožňovaly hodnocení méně neúprosná. Kdybychom knihu brali méně vážně, umožňovala by například výklad více alegorický. Zdá se, že naše dějiny se nevyvíjejí lineárně. Po obdobích, která vnímáme jako vrcholy, následují dlouhé fáze pomalé stagnace,

kteří je těžké překonat jinak než úspěšným zvládnutím nějaké krize. Čin hlavní hrdinky by šlo vykládat jako obraz takového nutného resetu dějin. Následný šťastný stav společnosti by pak byl jen symbolickým vyjádřením dočasného oddechu. Ostatně, kletoty obsahující magii leží v muzeu a je možné, že se jich nějaký potomek hlavní hrdinky bude časem opět nucen ujmout – oproti mému výkladu je zde dramatická budoucnost světa otevřená. Možná je interpretace novopohanská: oběť hlavní hrdinky i krev, kterou prolíje, odkazují na starobylou představu cyklicky přinášených lidských obětí, které mají zachovat existenční status společenství v nejistém světě. Překvapivá krutost knihy tak získává dávné historické ospravedlnění. Prostor by kniha poskytovala i pro výklady psychologizující: řada prvků v příběhu ukazuje, že autorka má nevyřešený, a to hodně nevyřešený, vztah s matkou, což by etickou závažnost knihy také podstatně snížilo.

Naopak více věcný a angažovaný výklad by umožňoval třeba pozitivní feministickou interpretaci. Snaha zakladatele Tearlingu vybudovat nový svět by právem selhala, protože se od předchozích dějin pouze odpoutal, aniž by je podrobil dostatečné kritice. Model kooperace rovnoprávných jedinců ve společnosti fakticky nedokázal oprostít od patriarchálních prvků, které jsou zde symbolizovány magií dostupnou pouze pro některé. Hlavní hrdinka tuto iluzi postupně prohlédne a odmítne závazky, které na ni klade minulost, jako neoprávněné. Radikální transformace skutečnosti, kterou jsem morálně odsoudil, by tak byla přijatelná, protože ve feministické interpretaci tradiční „mužská“ etika, kterou jsem v tomto zápisku používal, by byla nahrazena její novou „ženskou“ podobou. Liší se od ní podobným způsobem, jakým se liší etika Královny úlu v Cardově cyklu *Enderova hra*. Jestliže se změnila realita – nebo dokonce jen moje vnímání reality –, závazky vůči její předchozí podobě pozbývají platnosti. Proto hlavní hrdinku nelze obvinít ani z vraždy ani z genocidy. Jsou to činy, kterých se sice dopustila, ale v minulosti, která už není relevantní. Hodnota jejich činů není dána žádnou neměnnou etikou, je určována pouze aktuálně platnou interpretací skutečnosti.

Osobně se ale domnívám, že podobné výklady, jakkoliv jsou zajímavé nebo inspirativní, už příliš vybočují z toho, jak já vnímám příběhy, protože narušují jejich autonomii. U předchozích knih jsem hodnocení formuloval v termínech investiční strategie, takže je výsledkem naší čtenářské investice do *Tearlingu* zisk nebo ztráta? Osobně se domnívám, že jsme prodělali, a to hodně. Patříte-li k lidem, kteří na literatuře oceňují, že nám bez příkras ukazuje bídu naší existence, možná oceníte, jak důmyslně se podobný přístup podařilo vpašovat do fantasy pro puberťáky, což by jim mohlo pomoci zabránit, aby si o světě dělali nějaké iluze. Já ovšem vyprávění výborného příběhu, jehož cílem ovšem je vyléčit nás z víry v příběhy, považuji za zbytečnou krutost. Patříte-li k lidem, kteří stále touží po spravedlivém životě na tomto světě, možná budete cenu, kterou hlavní hrdinka zaplatila, považovat za přijatelnou. Já však mám podezření, že možná uzavřela smlouvu s ďáblem, když obětovala svoji existenci i existenci jiných jen výměnou za dávku slabých narkotik. Jaký je tedy můj závěr? Jsem smutný, jak zbytečně

byl osud jednoho světa zmařen a jak marná byla v rukách Eriky Johansenové oběť všech, kdo za něj bojovali.

Jiří Grunt

Děkuji Daniele Binderové za cenné připomínky k původní verzi textu.

Z Poeova dopisu (8. července 1843):

Povzbuzuje mě, jak chci vynikat nad hlupáky prostě proto, že nesháním, aby si mysleli, že oni vyniknou nade mnou. Jinak nemám žádné ambice. Vnímám marnost toho, o čem lidi žvaní: marnost dočasného lidského života. Pořád žiju sněním o budoucnosti. Nevěřím v lidskou dokonalost.

Manželka Virginie napsala Poeovi:

Každou cestou chci s tebou jít,
drahý, svůj život ti svěřím,
jen dej mi domek, kde budeme žít,
ukrytý mezi starými keři.
Daleko od světa plného hříchu,
kde jazyků zlých klevety znějí,
pro lásku bude tam místo v tichu,
lásku, jež nemocné plíce hojí.
Ach, klidné chvíle budeme trávit,
nemuset světu se napospas vydat –
těm, kdo znají jen závist,
před hlučným veselím světa se skrývat,
v blaženém míru budeme bývat.

(Poeovou manželkou bylo napsáno na svatého Valentina 1846, přičemž v anglickém originále tvoří první písmena řádků jméno Edgar Allan Poe.)

Článek vznikl nad prací Petra Krula Havran se zlomeným křídlem. Radix. Praha 2017. 196 stran

Odposlechnuto

Málokdo je nadšený, když ho někdo jiný účinným způsobem zesměšní. V těch možná odcházejících strašných časech patřilo k dobrému tónu v takové situaci zmobilizovat svoje pokrytectví, škrobeně se uchechtnout a říct něco ve smyslu „To se povedlo, to oceňuju, mám totiž velmi vyvinutý smysl pro humor a žádnou legraci nezkažím“ a jít se pak vyvztekat do míst, kde na člověka nebude vidět. Pokroková strategie, jak se se zesměšněním vyrovnat, je jaksi upřímnější: Ze mě si nikdo dělat legraci nebude! Kdo zesměšňuje mě, zesměšňuje všechny trpící tohoto světa a všechno, co je na něm dobré a posvátné, smát se mně je smích nad tím nejlepším z lidství, a proto z principu nelidské. Vysmíváš-li se mně, směješ se s Hitlerem.

Člověku se po tom pokrytectví hned zastesklo.

Ondřej Štindl, Týdeník Echo #36/19

Nechod', Vašku, s Andrejem na led.

**Lucie Sulovská
o budoucnosti Trikolóry**

První povinností vlády je chránit lidi, nikoliv řídit jejich životy.

Ronald Reagan

Co jedl Jindřich, syn kováře? Má cesta středověkým Posázavím, doslova a do písmene

Přenesla jsem se do středověku, na začátek 15. století, zrovna do období před husitskými bouřemi, kdy Zikmund, liška ryšavá, využil situace a chtěl získat vládu nad českými zeměmi. Ocítla jsem se ve Skalici roku 1403, Zikmundovi Kumáni ji vyplnili a obyvatelstvo povražдили.

Naštěstí pro mne se všechno odehrávalo v asi nejpoulnější české počítačové hře Kingdom Come: Deliverance. Hry nehraju, ale občas jsem něco postřehla na obrazovce, když jsem synovi během hry doplňovala energii.

Co nelze vynechat

Byla jsem na mé přání poučena, že když vojsko plenilo Skalici, hlavní postava hry Jindřich, syn kováře, stačila utéct. Jeho další příběhy moc neznám, snad jenom, že konec byl dobrý, Jindřich se vypracoval, zažil pády i vzestupy, naučil se bojovat, byl dokonce mnichem, osobním strážcem a hlavně při tom všem jedl. Překvapilo mě, že tvůrci hry na takový detail nezapomněli, dokonce je jídlo a tzv. „level pití“ jednou z rozhodujících podmínek, aby mladý Jindřich všechno přežil. Postavám pomáhala i medovina a pivo, ale energie nabytá z alkoholu zase vyprchala

dokonce pod původní hodnotu. Také mě zaujalo, do jakých podrobností tvůrci hry, Warhorse Studios, v oblasti gastronomie zašli.

Cesta do Posázaví

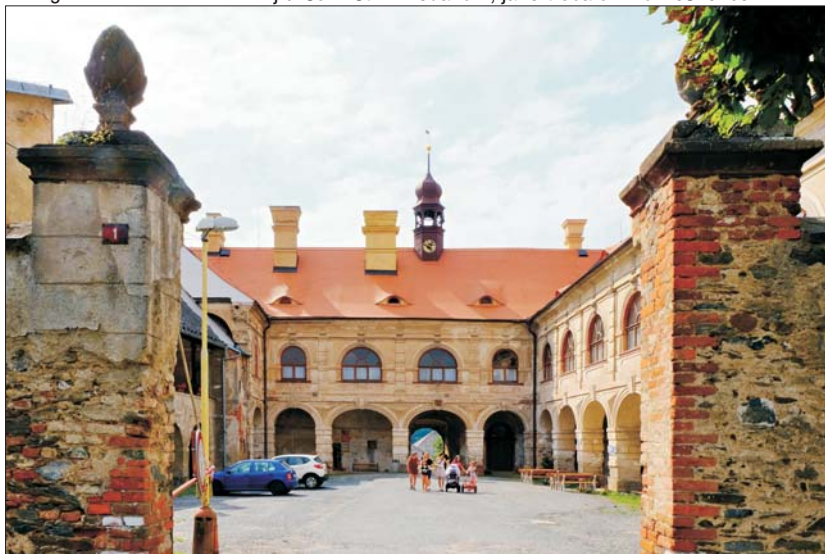
Nakonec vše dopadlo tak, že mne syn přesvědčil a vyrazili jsme na cestu směr Posázaví, kde děj hry probíhá. Jedná se o pouhých 16 kilometrů čtverečních. Cestu po hlavních místech hry jsem spojila s putováním za gastronomií, jak jinak, i když výsledkem bylo zklamání.

Začala jsem ve Stříbrné Skalici, kde se otvírá i příběh, ale hrad na svém místě nestál. Stojí tam kostel sv. Jana Nepomuckého a zrovna mu opravují střechu. Byl uzavřený a nikde ani živáčka. Přesunula jsem se o kousek dál ke kostelíku sv. Jakuba. Krásná stavba a současnost ho moc nezměnila. Jenom necitlivé zásahy „údržby“ mě dost nazlobily a nechápavě jsem kroutila hlavou, jak se v našem století může něco podobného stát.

Přesně podle itineráře

Každý můj krok, každé sešlápnutí plynu a zaparkování bylo přesně podle detailního plánu cesty, který vypracoval syn. Další cesta vedla na Sázavu a opět jsem se musela pousmát, jak je o trochu více než 600 let krátká doba. Kostel byl také zrovna pod lešením, ale věž jižní lodě z červeného pískovce mě dostala. Absolvovala jsem prohlídku kláštera, ta byla díky průvodci poutavá, pak jsem se přesunula do kostela sv. Martina. Přístup byl zabeđen a já toho docela litovala, ale najednou se z okna Lidové školy umění ozval hlas a navigoval nás dovnitř jiným vchodem. Dobří lidé ještě žijí...

Kostel je krásný, okolí udržované, v minulosti rozpadlá márnice je dokonale opravená a uvnitř má dokonce instalaci věnující se místním rodákům, jako třeba Jiřímu Voskovcovi.

Čas ovšem spěchal stejně jako já, a tak jsem jen zahlédla trosky hradu Talmberk, kostel Nanebevzetí Panny Marie v Úžicích, zabloudila jsem i do Ratají na zámek a nedaleký hrad Pirkštejn. Jak jinak, hrad byl opět zavřený a za těžkými vraty na nádvoří si soukromá společnost užívala při sešlosti popíjení piva a požívání chlebičků. Tady se dobrá duše jako u kostela sv. Martina nenašla.

Jaký byl gurmánský středověk

I tady platí: Jak pro koho. Zcela jistě byl rozdíl mezi stravou běžných lidí a měšťanů, a jinak se hodovalo na královském dvoře. Takoví lvi, které choval Václav IV. ve Lvinci na místě dnešního Obecního domu v Praze, dostávali čerstvé maso té nejlepší kvality každý den, což si mnohdy nemohli dovolit ani měšťané. Nakonec z přílišného požívání masa trpěla šlechta dnou...

Lid musel pracovat od časného rána, oběd se tehdy podával okolo 10. hodiny a večeře podle ročního období okolo 16. až 18. hodiny. Většinou šlo o krajíc chleba, polévku střídanou kaší, sýr, jablko, maso jenom příležitostně.

Jinak i tady byl položen základ české kuchyně. Nosné pro českou středověkou kuchyni byly luštěniny, kde převládal hrách. Kaše se vařila jahelná, ovesná, pohanková a také kru-pičná. Mimochodem kroupy patřily také k pilířům naší kuchyně. Maso se jedlo stejně jako dnes, tedy hovězí, vepřové, zvěř-

na a drůbež. Musím dodat, že nejčastěji bylo dochucováno řeřichou a šalvějí.

Bohatší vrstvy si dopřávaly hostiny, kde se podávaly různé druhy masa, zvěřina nechyběla nikdy, ale v nabídce bylo i skopové a telecí maso. Mezi běžnou drůbeží se objevil i páv a z ryb pstruzi, štiky, candáti, ale nechyběli ani raci, šneci a ústřice.

A co jedl Jindřich, syn kováře

V samotné hře se bez jídla neobešel. Občas lovil pro panstvo zajíce. Neoprávněné lovení bylo přísně trestáno. Jinak je na hře zajímavé, že kam Jindřich „vtrhl“, vždy našel na ohništi bublající guláš nebo horkou polévku. Chleba bylo také dost a občas našel v látkovém ubrousku zabalený sýr. Čas od času se při svých dobrodružstvích najedl i pořádného masa. Mezi mnichy v klášteře, kam se vloudil, nesměl při jídle, což byla většinou kaše, promluvit, neboť to bylo zakázané, a měl se i při jídle věnovat myšlenkám na Boha. Vzhledem k tomu, že posláním hry nebylo se nacpat až k prasknutí, je milé, že tvůrci při představení života v českém středověku nezapomněli ani na jídlo, které odpovídalo realitě.

Pila se voda, pilo se pivo, medovina i víno.

A co já a mé zážitky

Musím konstatovat, že jsem se místy také dopracovala až do středověku. V Sázavě jsem se sice slušně najedla v moderním novém podniku Kozlovna, i když byl postaven na divném místě, ale je nový a funkční. Obsluha velmi dobrá a jídlo chutné. Denně mají nové menu a nabídka nealko nápojů a piva je široká.

Otrěsně na mne zapůsobila obec Rataje. Kdysi jistě výletní místo pro půlku Prahy dostalo časem zabrat a nedovedu posoudit, co hůře se na nabídce restaurací podepsalo, jestli doba předsametová, nebo ta pozdější. Zavřené hotely, penziony a restaurace nabízené k prodeji působí stísnujícím dojmem. Vcelku hezky upravená restaurace na zámku obsluhou a stavem také nevypadá bůhvíjak radostně. Ani pár pivních lavic na nádvoří coby rádooby zahrádka bez obsluhy to nemohla zachránit, spíše naopak.

Suma sumárum z jednodenní zkušenosti zacílené na gastro musím konstatovat, že Jindřich měl na tomto kousku Posázaví asi více možností k občerstvení než já při výpravě za ním po 600 letech.

Podotýkám, že jsem byla motorizována, možná že vodáci na břehu klidné Sázavy nacházeli víc restauračních příležitostí, tam jsem bohužel nezabloudila a ukazatele mne nenavedly.

Závěrem jen potvrzuji, že Posázaví je krásnou oblastí s nádhernou přírodou, díky hře Kingdom Come: Deliverance i velmi populární, a pevně věřím, že časem zde získáme i další zážitky – gastronomické.

Dagmar Heřtová

Odposlechnuto

1919: Postav dům, zplod' syna, zasad' strom.

2019: Postav kryt, neměj děti, zasad' deset tisíc stromů.

Zevloun

Časem s vědou - srpen

● velkých činech vědy a techniky

Nositelé nových idejí nikdy neměli na růžích ustláno; přesto se nevzdali a někdy se nakonec i dočkali. Jako hrdina dnešní vzpomínky.

William Smith se narodil **23. března 1769** v rodině kováře na středoanglickém venkově. V devíti mu otec zemřel a vychoval ho strýc.

V kraji se jako závaží odedávna používaly zvláštní ploché kameny, okrouhlé nebo pětiboké, hladké nebo vroubkované. Vážily kolem 22 uncí (600 gramů) a vzhledem nápadně připomínaly ulity mořských ježků. Jenže kde ti by se tu vzali, sto šedesát kilometrů od moře, tři sta metrů nad jeho úrovní? Navíc zkameněli? Ty otázky malému Billovi ne a ne iít z hlavy.

Ve škole si vedl dobře, ale na univerzitu byl chudý. Jelikož ho bavila geometrie, stal se zeměměřičem. Jako takový mimo jiné zkoumal lomy a doly a navrhoval směr těžby včetně odvodnění. A tak jednoho letního dne 1792 poprvé sestoupil do šachty. (Tehdy byly hluboké stovky metrů a fáralo se do nich v otevřeném koši na rumpálu poháněném koňmi.) Tam poprvé uviděl střídající se vrstvy hornin. V jeho deníku se objevuje slovo *strata*, latinsky „vrstvy“; od té doby se jím oháněl tak často, že se mu začalo říkat „Strata Smith“. A zase otázky – proč jsou vrstvy nepravidelné a proměnlivé? Existuje v jejich rozložení nějaká zákonitost? Od té doby s kladívkem a lahvičkou kyseliny projedil a prochodil celou Anglii. (Rozklepnutí horniny ukáže pod lupou čerstvý lom i zrnitost, reakce s kyselinou zase naznačí základní chemické složení.)

V pětadvaceti se stal šéfem stavby kanálu na dopravu uhlí do přímořského střediska Bathu. (Jeden kuň vlekoucí člun utáhl až 80x víc než ve voze.)

Kanál dal Stratovi živobytí, ale především mu nabídl šanci obnažit pořádný kus krajiny. (Ideálně by vrstvy hornin pod povrchem měly pravidelně pokrývat Zemi jako slupky cibule. Vlivem tektoniky a moří se ale všelijak prohýbají, mísí, ztrácejí a objevují, přecházejí jedna v druhou. To je vidět i na tzv. *výchozech*, místech, kde vrstva vystupuje na povrch, třeba v podobě skály. Častěji ovšem bývá překryta zvětralou pokrývkou hlíny.)

Během průzkumů se Strata setkával s případy, kdy v různých hlubokých vrstvách nacházel úplně stejné horniny. Lišily se v jediném – obsahovaly jiné fosilie. Usoudil tedy, že každá vrstva obsahuje zkameněliny organismů své doby, tedy že vrstvy obsahující stejné zkameněliny jsou stejně staré. A vzhledem k tomu, že mladší (vyšší) vrstvy obsahují fosilie pokročilejších organismů, napovídá to i cosí o vývoji života.

V červnu 1799 Strata sepisuje podrobný soupis hornin a vrs-

tev kolem Bathu, včetně jejich tloušťky, sklonu i obsažených zkamenělin. Jenže – jak tyto vertikální údaje znázornit plošně, obrazem? Nakonec se rozhodl přiřadit výchozu každé horniny určitou barvu. A hned v **létě 1799** dokončil první lokální geologickou mapu na světě. Zachycovala výchozy tří hlavních hornin v Bathu a nejbližším okolí.

To už fungoval na volné noze. V tu dobu ho ještě neproslavily znalosti hornin a fosilií, ale něco jiného. Pro kanál je totiž podstatné, aby se v něm udržela voda, protože ta se musí pracně přivádět. A Strata vždy neomylně vedl „své“ kanály nad nepropustnými vrstvami...

Dařilo se mu dobře, a tak si vedle kanceláře pořídil na hypotéku usedlost u Bathu a posléze si najal reprezentativní dům v Londýně. Tam ho také navštívila delegace novorozené Geologické společnosti v Londýně v čele s jejím pozdějším předsedou George Greenoughem, aby si prohlédla sbírky a seznámila se s jeho prací.

Prvního srpna 1815 Strata Smith vydal u zavedeného kartografa svůj *Nárys vrstev Anglie a Walesu*, první národní geologickou mapu na světě. Měřila cca 2,5 x 2 metry a ve skutečně odborných kruzích vyvolala senzaci. Zato jinde – mrtvo... V tu dobu už se totiž vědělo, že Geologická společnost, instituce teoreticky povolanejší než nějaký osamělý nadšenec, chystá podobnou mapu... Vyšla v květnu 1820 a prodávala se pod cenou. (Později se ukázalo, že bohatý a vlivný Greenough si pokoutně opatřil kopie Stratových prací a mapu mu v podstatě ukradl.)

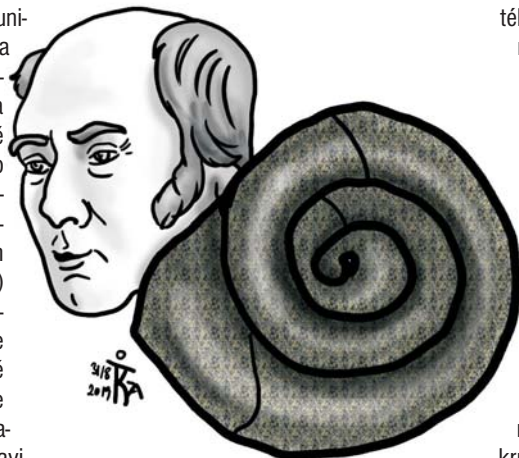
Nakonec Strata skončil na jedenáct týdnů v jednom z londýnských vězení pro dlužníky. Propustili ho **31. srpna 1819** a ještě téhož dne spolu s psychicky nemocnou manželkou a osiřelým synovcem (ten se po letech stane profesorem geologie na Oxfordu) odjel bez penny v kapse na venkov, aby se tam protloukal tím, co uměl nejlíp, měřením země. Při svém kočování si oblíbil přímořské Scarborough (ano, *Scarborough Fair*) v severovýchodní Anglii, poněvadž tam „si každý velmi rád povídá o geologii“...

Ironií osudu hned **1. září 1819** vychází druhý díl jeho *Nového geologického atlasu Anglie a Walesu*, pokročilejší a uživatelsky přívětivější než předchozí celoplošná (dílna první vyšel **1. ledna 1819**, poslední šestý v roce 1824).

Zmoudřelá Geologická společnost mu pak roku 1831 udělila svoji první Wollastonovu medaili a vymohla u krále rentu.

Během léta 1839 první anglický geolog William „Strata“ Smith při pobytu u přítele nastydl, chytil zápal plic a **28. srpna 1839** v Northamptonu zemřel.

František Houdek

Příroda jinýma očima

Třeštění letitého popularizátora 88

V roce 1804 se Alexander Humboldt vrátil z pětileté cesty po Jižní Americe. V následujícím půlstoletí o ní vydal řadu nádherných i zajímavých knih, ve kterých v podstatě objevil pro lidi kouzlo divoké přírody. (Humboldtovi se budeme věnovat příští měsíc.)

Henry David Thoreau vystudoval na Harvardu jazyky, namísto nabízející se kariéry Iva salonů však dal přednost samotě a soukromí. Silně ovlivněn Humboldtem, symbolicky na Den nezávislosti (4. července) 1845 se uchýlil k jezeru Walden ve státě Massachusetts, kde si postavil srub a šestadvacet měsíců žil v souladu s přírodou – farmařil, chodil na dlouhatánské procházky a především pozoroval a přemýšlel.

(Zcela izolován ovšem nebyl, příležitostně docházel do nedalekého městečka.) Podle svědectví přátel ho příroda přijala za vlastní; po ruce mu pobíhaly myšky, na ramena usedaly vrány, hadi se mu ovíjeli kolem nohou.

Pobyt u jezera popsal ve své neznámější knize *Walden aneb život v lesích*, která vyšla 9. srpna 1854. Toto zároveň těžko zařaditelné dílo o vztahu člověka a přírody v proměnách lidského života a ročních dob fascinuje hloubkou stejně jako až naivní opravdovostí.

Pro sebe jsem si jeho odkaz zhustil do tří bodů:

1. Hledání smyslu života začíná jeho zjednodušením.
2. Pobyt v přírodě činí člověka lepším.
3. „Vyšší pravdy“ vyvstávají prostřednictvím přírody.

„Většina přepychových věcí a mnohé z toho, co nám takzvaně zpřijemňuje život, je nejenom postradatelné, ale rozhodně brání zošlechtnění lidstva. Pokud jde o přepych a pohodlí, ti nejmoudřejší žili ještě prostěji a skromněji než lidé chudí... To platí i o novodobějších reformátorech a dobrodincích člověčenstva. Jen ten může být nestranným a moudrým pozorovatelem lidského života, kdo jej nazírá z nejpříhodnějšího postavení, z postavení, které bychom mohli nazvat dobrovolnou chudobou.“ Ano, nejvíc mě fascinuje jeho vize *dobrovolné chudoby*, v moderní podobě *dobrovolné skromnosti*. S tím rozdílem že Thoreau skrze ni mířil k duchovnímu růstu, kdežto my jí zkoušíme bojovat za udržitelný život. S thoreauovskou „filosofickou“ chudobou se existence lidstva prodlouží automaticky, ale co naopak? Přinese dobrovolná skromnost pro přežití také zošlechtnění? Těžko říct, na dobrovolnou skromnost v potřebném rozsahu se totiž nikdy nezmůžeme. (Zafungovat bude muset skromnost vynucená, a ta rozhodně nepovznáší.)

„Urozený divoch“ Henry David Thoreau zemřel ani ne pětáctičetiletý v roce 1862 na tuberkulózu.

Takřka přesně deset let po *Waldenu*, v průběhu července

1864, vyšla jiná převratná kniha: *Man and Nature*. Pokud Thoreau popsal divokou přírodu jako *očistnou* a *povznášející* (v době, kdy ji drtivá většina považovala za *obtížnou* a *nebezpečnou*), pak druhý dnešní autor ji vnímal jako *ohroženou* a *strádatající*, s fatálními důsledky pro člověka.

George Perkins Marsh vystudoval práva, hovořil dvaceti jazyky. Od roku 1849 působil jako americký velvyslanec v Istanbulu, potom v Itálii. Přitom procestoval západní Středomoří, hlavně Egypt, kde si tento velký ctitel Humboldtova díla poprvé všiml, jak tamější stará civilizace změnila krajinu, jak v ní oplotila živou přírodu. V okolí Jeruzaléma zase viděl stará terasová pole, tisíce let obdělávaná, nyní pustá a opuštěná. A došel k závěru, že „vytrvalé rolnictví stovek generací“ proměnilo tuto část země ve „vyčerpávanou a opotřebovanou“.

Doma ve Vermontu se potom na důvěrně známou krajinu díval novými očima. Zatímco Amerika se k pýše všech bouřlivě technicky rozvíjela a zemědělství se začalo podobat průmyslu, on spatřoval „zmrzačenou podobu přírody, do které ji dostal lidský pokrok“.

Když v rybnících, řekách, jezerech mizely ryby, Marsh vysvětlil, proč: Intenzivní rybolov, znečištění z průmyslu a zemědělské velkovýroby, hráže znemožňující rybám migraci proti proudu, piliny ucpávající žábry. Vínou zavlažování slábly velké toky, půda kolem ztrácela úrodnost. To doprovodil rozsáhlými statistikami zahrnujícími i náklady na dopravu zboží.

Kniha *Man and Nature* obsahuje řadu příkladů. Například farmaři, kteří ve velkém stříleli ptáky, aby ochránili úrodu, se potom museli potýkat s hejny hmyzu, který neměl kdo lovit... Produkty Země byly plýtvány, protože divoký dobytek byl zabíjen jen pro kůži, pštrosi kvůli peří, sloni kvůli klům, velryby pro olej.

„Nikdy nemůžeme vědět, jak velké vlny způsobíme v rovnováze přírody, když hodíme i ten sebemenší obláček do oceánu organického života...“

Člověk jako by zapomněl, že Země mu nebyla darována ke spotřebě, a pokud nezmění své chování, pak planeta dospěje do stadia „uštvaného povrchu, klimatického excessu... možná i vymření lidské rasy“. To vše psal v době platnosti aristotelovského názoru, že příroda je tu pro člověka a její nejžádoucnější forma je pole či sad...

První environmentalista George Perkins Marsh zemřel jednadesátiletý roku 1882. Poselství jeho knihy po různých peripetiích přece doputovalo k těm několika málo mocným i moudrým zároveň, a ti se pak zasloužili o rozvoj formální ochrany přírody, nejen v Americe.

František Houdek

Časem s vědou - září

● velkých činech vědy a techniky

Před dvěma staletími byl druhým nejznámějším Evropanem po Napoleonovi. K jeho odkazu se hlásili vládci, učenci i umělci: pruský král Friedrich Wilhelm III. ho považoval za „největšího muže od dob Potopy“, Thomas Jefferson ho nazval „jedním z největších klenotů své doby“, Charles Darwin se přiznal, že bez něj by se nenalodil na Beagle ani by nenapsal *Původ druhů*.

Goethe podle něj vytvořil postavu Fausta.

Alexander Humboldt (narozen 14. září 1769 v Berlíně) začal pracovat jako báňský inženýr. Po smrti matky v roce 1796 se díky dědictví mohl věnovat soukromému výzkumu přírody. Do světa se vydal „za bohatostí života v celé jeho šíři“ s cílem „zkoumat, jak jsou spolu všechny síly přírody propleteny“ a skrze to „poznat věčnou harmonii přírody“.

V červnu 1799 třicetiletý Humboldt a jeho o čtyři roky mladší tajemník a kolega Aimé Bonpland odplouvají do Jižní Ameriky.

Jeden ze zeměpisných historiků to shrnul jedním dechem: „Vodu a zemi, oblohu, hory, mraky, sniž a déšť, malá a velká zvířata, lidi i podnebí, to vše Humboldt v těchto pěti letech den za dnem bez ohledu na nemoc a nebezpečí pozoroval a popisoval; srovnával na základě svého širokého vzdělání a příslovečné paměti své dojmy a pozorování s dojmy a pozorováními dřívějších badatelů v jiných dílech světa, činil závěry, souhrny, domněnky a zjednával důkazy – krátce každý okamžik této cesty zasazoval a zařazoval jako kámen ke kameni do vědomostí a znalostí lidí, stanovil úkoly a ukázal na problémy pro celá příští desetiletí.“

Pomineme-li různé strážné a nebezpečnosti od přírody (havěť, šelmy, horečky, průjmy, zemětřesení, přiotrávení jedem kurare) i od lidí (nejméně jednou byli považováni za špióny), pak asi největší jednorázový fyzický výkon podali v červnu 1802 při výstupu na Chimborazzo (považované tehdy za nejvyšší horu světa): „Začalo nám nyní všem postupně být špatně. Nutkání ke zvracení se pojilo s mdlobou a bylo daleko obtížnější než potíže s dechem. Také nám krvácely dásně a rty. Rovněž oční spojivka u všech naběhla krví...“ Bohužel cestu vzhůru, kterou zvolili, ve výšce kolem 5900 metrů (nějakých 400 metrů pod vrcholem) uzavřela nepřekročitelná rokle...

Po návratu Humboldt zůstal přes dvacet let v Paříži, kde vydal své hlavní „francouzské“ dílo *Cesta do rovníkových oblastí Nového kontinentu vykonaná v letech 1799-1804 Alexandrem von Humboldtem a Aimé Bonplandem*.

Cesta vycházela v letech 1805-29 a sestávala z volné série 34 více či méně výpravných svazků (tane mi cyklus *Podivuhodné cesty* Julesa Vernea, který se k Humboldtovi hrdě hlásil). Autor se na ní téměř zruinoval, zato mu vynesla čestný titul „vědecký objevitel Ameriky“. Jeho fakty nabitě, přitom barvitě a sugestivní knihy byly tak žádané, že zájemci podpláceli

knihkupce i tiskaře, aby se na ně dostaly už v prvním vydání! To všechno v době, kdy drtivě většinu lidí byla divoká příroda ukradená nebo ji dokonce považovali za odpudivou a překážející pokroku...

Z obsahu jen namátkou: popsal 3600 nových druhů rostlin a astronomicky zaměřil 2800 míst. Lokalizoval magnetický rovník, vynalezl izotermu, objevil elektrického úhoře či výtečnou hnojivost guana... Stal se průkopníkem či rovnou zakladatelem řady přírodních věd od fyzické geografie a biogeografie až třeba po klimatologii, imenuje se po něm bezpočet přírodních jevů i útvarů. Nicméně nejzásadnější je změna, kterou vyvolal v pohledu na přírodu jako hustou pavučinu vzájemně vyladěných vztahů, od pouští k oceánům, od mikroorganismů k rozsáhlým porostům.

V roce 1827 ho Friedrich Wilhelm III. povolal do Berlína jako královského komořího a osobního vědeckého rádce. Hned v zimě téhož roku tam Humboldt zahájil sérii přednášek, které týden co týden vyslechlo 1200 lidí včetně krále a korunního prince. Úspěch ho inspiroval k sepsání myšlenkově nejzávažnějšího spisu *Kosmos*:

Nástin popisu fyzického světa. Právě tomu pak až do smrti v květnu 1859 tento starý mládenec věnoval svůj zbylý čas.

Pentalogie *Kosmos* (původně se měla jmenovat *Gaia*, německy *Gäa*) vycházela v letech 1845-62 (poslední část posmrtně). Prvního dílu německého vydání se během několika měsíců prodalo 20 000 výtisků! Všechny díly se průběžně překládaly do řady jazyků, takže už v roce 1851 sám jejich autor odhadl, že jich ve světě existuje nějakých 80 000 svazků!

Kosmos byl jiný než všechny předchozí knihy o přírodě. Humboldt vzal své čtenáře na pouť od hvězd na Zemi, od povrchu do nitra Země. Pojednával o kometách, Mléčné dráze, sluneční soustavě, zemském magnetismu, sopkách, sněžné čáře hor. Psal o migraci lidstva, o rostlinách, zvířatech, mikrobech.

Nejdůležitější částí *Kosmu* byl téměř stostránkový úvod s obrazem světa, který pulzuje zjevnými i neviditelnými životem a kde příroda je živoucím celkem úzce propojených organismů a prostředí.

Pro nás je lichotivé, že když v roce 1830 tento světoběžník navštívil spolu s pruským králem Čechy a vystoupil s ním na Milešovku v Českém středohoří, výhled z této hory prohlásil za třetí nejkrásnější na světě.

František Houdek

Odposlechnuto

Komentář pod článkem: Praha hledá vhodné místo, které by pojmenovala po Karlu Gottovi.

Myslím, že je opět na čase přejmenovat Zlín na Gottwaldov.

Humboldtovi dědicové

Třeštění letitého popularizátora 89

Když Alexander Humboldt v roce 1859 téměř devadesátiletý zemřel, bylo biologu Ernstu Haeckelovi pětadvacet. Sedm let nato mu vyšla dvojbichle *Všeobecná morfologie organismů*, kde, inspirován Humboldtovou úpornou snahou postihnout vzájemné souvislosti v přírodě, vytvořil nový přírodovědný obor *ekologii* (*oikos* je řecky „domácnost“), kterou definoval jako „nauku o vztazích mezi organismem a jeho prostředím“. Od té doby ekologie stále důrazněji dokazuje, jak složité tyto vztahy jsou i jak obtížné je do nich beztržně zasahovat. Proč? Nejúčinnější udržitelnou formu práce na Zemi totiž vykonává živá síla. Tu příroda stačí obnovovat a její odpad absorbovat, přičemž se dokáže vyrovnat i s občasným blesknutím sil neživých. Všechny umělé procesy jsou méně účinné a špinavější, a to tím víc, čím dál od spontánních biologických dějů probíhají.

Potom člověk začal chtít víc, nežli mu v režimu spontánní přírodní rovnováhy náleželo. Některé děje oslabil a jiné zesílil, některé organismy masivně hubil, jiné ve velkém pěstoval či choval. Čerpal přírodní zdroje nad míru jejich obnovitelnosti, chrлил odpady nad míru jejich vstřebatelnosti. A tím se dál a dál vzdaloval od optimálně vyladěné přirozené rovnováhy v naději, že ustaví rovnováhu novou, pro sebe výhodnější. Jenže takhle to v přírodě nefunguje, tam jakákoli umělá kompenzace vyvolané labilitě je vposledku méně účinná až kontraproduktivní.

Ekologie nás dovádí ke krajnímu názoru, že už samotný výskyt „rozumu“ v biosféře je prvek rušivý, nebezpečný, zhoubný. Proto každá civilizace založená na přírodním výběru (boji, sobectví) je odsouzena k zániku, otázkou pouze zůstává, jak brzy a v jaké podobě k němu dojde. Úkolem vědy jednou bude, jak ono odcházení učinit co nejsnesitelnějším.

Když Ernst Haeckel **8. srpna 1919** v německé Jeně zemřel, James Lovelock (narozen **26. července 1919** v anglickém Letchworthu) se ještě tulil k matčinu prsu.

Vystudoval chemii a v 60. letech vyvíjel pro NASA indikátory života na Marsu. Přítom uvažoval asi takto: Zemská atmosféra trvale obsahuje plyny, které spolu ochotně reagují (například kyslík a metan na oxid uhličitý a vodu) a časem by tedy měly vymizet. Ledaže by tyto plyny něco neustále průběžně doplňovalo... Kyslík na Zemi produkují rostliny, metan zase živočichové. Naopak na Marsu kyslík ani metan nejsou. Jako by tu všechny možné reakce složek atmosféry dávno proběhly...

Závěr: Analýzou atmosféry planety lze zjistit přítomnost života. A ze složení atmosféry Marsu vyplývá, že na něm žádný život není.

Zároveň si ale uvědomil, jak napsal, „že život zemskou at-

mosféru nejenom vytvořil, ale možná také reguluje – udržuje ji ve stálém složení a na úrovni příznivé pro organismy“. Tak vznikla představa Země jako superorganismu schopného aktivně ovlivňovat své prostředí a vyvíjet se i jako celek. Lovelock ji na radu přítele spisovatele nazval *Gaia*, podle starořecké bohyně Země.

(Pokud tedy Humboldt vyušil hlubokou provázanost přírodních dějů, což přivedlo Haeckela k vytvoření ekologie, pak Lovelock postihl, že ekologie sahá dál a že Země dokáže svůj život „bránit“.)

Hypotézu o Zemi coby autoregulačním systému, který se chová jako živý, Lovelock představil roku 1969 na vědeckém setkání v Princetonu. Následně se seznámil s americkou mikrobioložkou Lynn Margulisovou, která jeho hypotézu biologicky vyfutovala.

U vědců však Gaia propadla. Jednak pro nedarwinovskou schopnost života přizpůsobovat si prostředí, jednak pro sám název, který evokoval představu (Lovelockem zcela nezamýšlenou), že Země je jakousi bytostí schopnou záměrné péče o sebe samu (či dokonce schopnou nás trestat či odměňovat). Tak či onak, Gaia je užitečné podobenství, vždyť kdo z nás dokáže přistupovat stejně ke koni a k traktoru?

A teď z jiného konce. Představme si dva organismy z různých koutů vesmíru. Pokud je začneme srovnávat, mohou nastat dva základní příklady: Buď ty dva životy budou mít společný biochemický základ, například uhlíkový. Potom se nabízí rozlišení planetárních životů přidáváním jménem podobné jako u binomické nomenklatury, pro život na Zemi třeba *bios terrestris*. Může se ale klidně stát, že „cizí“ život sice funguje na uhlíku (tedy *bios carbonensis*), ale s jinou biochemií, třeba s jinou sestavou dalších biogenních prvků nebo jinou sestavou i počtem bází v nukleových kyselinách a tím pádem s jinými aminokyselinami v bílkovinách. V tom případě by se náš typ života dal podle hlavních biogenních prvků označit *bios terrestris carbonensis CHONP* nebo podle čtyř bází v DNA *bios terrestris carbonensis ATCG*. Gaia by pak byla vrcholem života typu *bios terrestris (carbonensis CHONP, modo ATCG)*.

Ale co když cizí život nestojí na uhlíku? Asi nejvíc se nabízí uhlíku podobný křemík, čemuž by odpovídal název *bios silicinis*.

Podobné úvahy lze samozřejmě rozvíjet dál (přítomnost inteligence apod.). Kdoví, čím vším by nás vzdálené životy překvapily!

26. července James Lovelock oslavil sté narozeniny. Lidstvo jako celek mu žádný hezký dárek nepřichystalo...

František Houdek

Noční můry z temnot

Zatímco dospělý se obvykle bojí o svůj příjem, běžné dvanáctileté dítě to má jinak. Ví to řada autorů knih i filmů, kteří vytěžují ten potenciál. Vedle slavného R. L. Stina (*1943) to byl i méně slavný Alvin Schwartz (1927-1992), původce sady populárních hororů *Scary Stories to Tell in the Dark*, které v poslední dekádě tisíciletí „trhaly“ výpůjční rekordy amerických knihoven. Stejnomený dětský snímek vstupuje do českých multi-kin teprve v srpnu 2019 pod titulem *Noční můry z temnot* a nelze jej zatracovat jen proto, že místy děsí. Naopak chvalme strašidelnost a jistý přesah. Ten ovšem je patrně trochu vypočítavý: příběh se odehrává roku 1968, atakuje Richarda Nixona jako falešného hráče a sleduje verbování chlapců do viet-

Ta druhá sice vyzní až banálně, nicméně natočena je opět bezkonkurenčně. Báli jste se také jako děti černé tlamy pod postelí? Nuže, zde tou mordou můžete být spolu s hrdinou opravdu pohlčení a tažení, zatímco zarýváte nehty do podlahy. Ale k třetímu kruhu pekel.

Náleží do trochu jiné kategorie. Náhle nejsme atakováni ani tak hrůzou jako spíš hnusem. Hrdince se na tváři vyvrbí „bedár“ a posléze i chloupek uprostřed toho kazu krásy. Lze si hned vzpomenout na horor *Moucha*, avšak děvče se netransformuje v hmyz, neboť se stane cosi horšího. Otvorem tváře počne teenagerka chrlit pavoučky. Následuje atak monstra, které původně hledalo jen svůj prst a které se umí rozkládat a skládat jako v

pořád čeká, zaútočí to přímo uprostřed nemocnice a jmenuje se to Rudý pokoj. Chlapec je uvězněn krvavým labyrintem chodeb a odporná, byť usmívající se bytost se k němu zvolna blíží, a to současně ze všech existujících stran. Až jej nakonec s tímtež úsměvem vstřebá. Prozradíme už jen, že nakonec vše v podstatě dobře dopadne, prokletá ženština je osvobozena díky odvaze a schopnostem hlavní hrdinky-literátky a dokonce se naznačuje, že také pobití hrdinové budou mít v potenciálně možném druhém dílu naději na návrat do tohoto světa.

Noční můry z temnot byly natočeny na přelomu loňského léta a

namské války. K tomu dodejme jen jediné: chce-li tu někdo mermomocí vidět metaforu, má ji mít, ale podle mého názoru jde pouze o lacinou berličku, zbytečný přídavek a marný pokus zastříť, že film chce jen a pouze strašit. Jak už řečeno, to strašení mu ostatně jde, a zapracoval tu také osvědčený producent a režisér Guillermo del Toro (*Faunův labyrint*), což je znát.

Asi nejlepší na scénáři Dana a Kevina Hagemanových však je ďábelská gradace. Dostává se nám tak postupně pěti stupňů hrůzy, kterou píše magická kniha skrz jednu zakletou dámu. A hrůzy vlastně fungují coby krajně zjednodušené kruhy Dantova pekla.

Začne to hnjícím strašákem uprostřed kukuřice, který se nechá mlátit jenom dočasně, aby poté ožil, setřásl mouchy a prvního z nešťastných hrdinů dohonil a učinil sám sebou. Zde jen maně připomenu dávné zklamání Stephena Kinga tváří v tvář filmové adaptaci jeho povídky *Děti z kukuřice*.

Proč bulil? Zatímco lány plodiny ve fantazii čtenáře skutečně působily hrůzně, před kamerou kukuřice frapantně zklamala. Vypadala vesele. Jenže to ještě Stephen King nemohl tušit, nakolik magicky nafilmuje kukuřičné tunely v tomto filmu režisér André Ovredal. Spolu s chlapcem se v nich opravdu bojíme a to ještě netušíme, že čtyři děsivější události nás čekají.

podzimu v kanadském Torontu, ale je o ryze americký produkt, který si nedělá ambice na jakékoli vyšší umění. Ke své škodě nedokázal vytvořit nové monstrum typu Freddyho z *Nočních můr Jilmové ulice*, avšak baví, děti skutečně postraší a mnohého dospělého také. Film navíc nepředvádí jakékoli explicitní násilí a již takřka třicet let mrtvý autor předlohy by s ním byl patrně spokojen: o digitálních tricích a možnostech si za svého života mohl nechat leda zdát. Tak by měl radost. Jeho vize jsou ztvárněny a holčičky si zakrývají oči a vstávají ze sedadel.

Střežte se knih, které vás budou samy číst!

Střežte se vlastních nejniternějších představ i třeba jen dávných historek, které jste zaslechli u táboráku. Střežte se však i vlastní otupělé okoralosti, která by knihu z podobného filmu zahodila či spálila navzdory tomu, že je ta kniha nezničitelná.

Ivo Fencel

Noční můry z temnot (Scary Stories to Tell in the Dark). Režie André Ovredal. Scénář Dan a Kevin Hagemanovi. Hudba Marco Beltrami a Anna Drubičová. USA 2019. 107 minut

Odposlechnuto

Pokládám na pás víno, čokoládu a papírové kapesníky.

Pokladní prohodí: Žiletky máme napravo...

Více

DOGMA

SMRTELNÉ STROJE – nakonec nemají s knihou nic moc společného a jsou hloupé, trapně hloupé, taky trapně opsané ze Star Wars, a úplně nejtrapněji se v nich Británie kaje za své imperiální období. Ale pokud stejně jako já trváte na tom, že prostě chcete vidět obří pojiždná města honící se za obří hudby po velkém plátně, pak vám to ten film splní. A když odejdete v půlce, ušetříte si nervy a trochu iluzí.

SPIDER-MAN: DALEKO OD DOMOVA – je Spider-Man pro nové tisíciletí (téměř) tak, jak by měl vypadat. Petr Parker je sice stále cucák, ale už ne takový, aby vás rozčiloval, a navíc se od toho odvíjí řada dobrých vtípků. Nejdůležitější ale je, že část filmu se odehrává v Praze! Jen se obávám, že budou-li tyto filmy tak rychle a tak nezvratně likvidovat zasloužilé Parkerovy protivníky, brzo jim dojdou...

SPIDER-MAN: PARALELNÍ SVĚTY – vznikly proto, aby mohl být Spider-Manem úplně každý: černocho, holka, černobílý Bogart-detektiv, japonský robot i prase. Hnusná, trhaná a rozostřená animace jako 3D bez brýlí. Jednoduchý příběh se dvěma dobrými fórama nedává odpověď na otázku, proč je zapotřebí tolik Spider-Manů na zvládnutí jediného Kingpina, který většinu času stejně jen postává kolem. Nebo jsem to měl zkouknout sjetej...?

TRHLINA – má rozhodně své nedostatky: podobá se Blair Witch, podepsala se na ní změna formátu z televizní minisérie na kino-film, i nějaké další by se našly, ale funguje! Asi se při sledování nebudete (úplně) bát, ale taky vám nebude trapně za tvůrce ani se nebudete nudit, což se mi u novodobé česko-slovenské kinematografie už dlouho nestalo. A je fajn vědět, že v našem relativně dostupném okolí se taky ztrácejí lidi.

ÚNIKOVÁ HRA – inspirace Kostkou v tom nepříliš dobrém tónu je nepopíratelná, ani smrti si tu pořádně nevychutnáte, ale z podstaty únikových místností, ve kterých se zabíjejí lidi, to je horrově zábavné. Chvilí počkám, než se podívám znovu, ale pak tak učiním rád. A doufám, fakt doufám, že je to začátek série, která dopadne lépe než pokračování Kostky nebo poslední díly Očisty. Nakročeno k tomu má.

X-MEN: DARK PHOENIX – je bezkonkurenčně nejhlupejší ze všech x-menských a snad i komiksových filmů vůbec. Blbost roku. Scénář je toporný, dialogy neskutečně trapné, herecké výkony rovněž a postavy šustí křídovým papírem jako nikdy. Je to tak strašné, že nemá vůbec smysl to hlouběji rozebírat!

VENOM – do *Daleko od domova* nejlepší Spider-Man posledních let, asi proto, že je bez Spider-Mana. Svižné, příjemné pokoukání, až na to, že titulní příšera je tu za kladáse. **Filip Gotfrid**

NABARVENÉ PTÁČE – Zhruba po hodině etnografických orgií si člověk oddychne, když narazí konečně na civilizované lidi: německé vojáky! První z nich, postarší voják Hans, se také poprvé zachová k chlapci milosrdně: nechá ho jít. Jenže jak zpívá Frank Zapa: Torture never stops... **Jiří Peňas, Týdeník Echo #39**

AD ASTRA doporučuji sledovat se staženým zvukem. Divák sice přijde o prostorové ruchy a hudbu Maxe Richtera, po projekci si ale může pořád myslet, že viděl dobrý, možná mimořádný film. [...] Slova v Grayově filmu banalizují jeho silné obrazy, dělají z něj fantasticky ilustrovanou powerpointovou prezentaci na téma jak se stát citlivějším mužem v pěti krocích. To jsme se toho zase dozvěděli... **Ondřej Štindl, Týdeník Echo #39**

Oddposlechnuto

Žena: „Nezapomeň vyzvednout děti ze školy.“

Já: „Vždyť je sobota, obě jsou nahoře v pokojích.“

Žena: „Je pátek a máme tři děti.“ (@david8hughes)

Oddávající: „Vážení snoubenci, dohodli jste se tedy na společném příjmení Novák – Nováková?“

„Tak to ne. Já se chci jmenovat bez OVÁ“

„Jak si přejete. Tedy Novák – Nk.“

Kam se ztratila ta dřív obvyklá elementární slušnost, že dívka vždy doprovázela její hezčí kamarádka?

Prý je 63 pohlaví. Proč to nemůže být 64, aby to aspoň byla mocnina dvou? Komu by to co udělalo?

Lidstvo se opravdu posouvá kupředu, ženy už například dosáhly úplně rovnoprávnosti. Usuzuji tak z toho, že debatu ohledně příkonu a výkonu vysavačů vedou výhradně muži.

Byli by polští katolíci fanatici stále proti potratům, i kdyby věděli, že to dítě bude homosexuál?

Z motivačního hesla „Bud' sám sebou“ zatím zvládám první dvě třetiny. **Chrochtadlo**

Zednická legenda praví, že v neděli ráno jsou panelákové zdi měkčí.

Význam kreativity v herním průmyslu se obecně přeceňuje. **Martin Klíma**

Může existovat čisté přátelství mezi mužem a ženou? Jsem přesvědčen, že ano. Tedy pokud je normální, že na sebe kamarádi občas myslí ve sprše.

Porno vzbuzuje nerealistické představy, že můžete dát libovolné holce na ulici deset táců a můžete si s ní dělat, co chcete. Prosim' vás, to je dopředu domluvený – ta cena je úplně absurdní, slečna pak mimo kameru půlku samozřejmě vrátí.

ČS FANDOM

Výsledky súťaže Svet na tvoj obraz 2019

V sobotu 20. júla 2019 boli v rámci Galavečera na festivale BBcon a Parcon 2019 slávnostne vyhlásené výsledky súťaže Svet na tvoj obraz 2019 a prítomným finalistom boli odovzdané ceny a diplomy.

Ôsmy ročník súťaže Svet na tvoj obraz 2019 pre amatérskych výtvarníkov sme vyhlásili vo februári tohto roku. Teraz, po polroku prijímania, vyhodnocovania, zverejňovania súťažných prác a hlasovania za najlepšiu z nich poznáme víťazov jednotlivých kategórií i celkového víťaza súťaže.

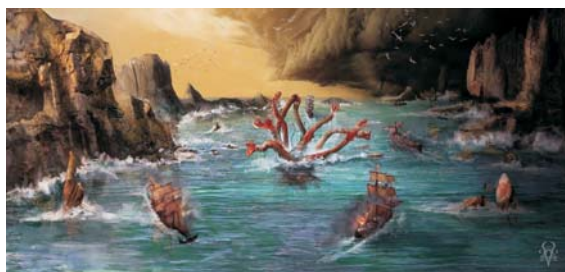
Súťažiaci zápolili v kategóriách:

Science fiction, Fantasy, Komiks

Toho roku boli kategórie do počtu prác vyrovnané a to isté platí aj o kvalite zaslaných súťažných prác. Účasť súťažiacich bola v roku 2019 nižšia, čo sa dá pričítať na vrub najmä posunutému dátumu uzávierky. Väčšina súťažiacich aj ich hodnotitelia ale pristupovali k vlastným i cudzím prácam s konštruktívnou kritikou a najmä s pochvalami. A znova si ich všetci zaslúžili. Bolo skutočne veľmi ťažké vybrať iba štyri najlepšie súťažné práce.

Nižšia účasť bola v tomto ročníku aj medzi hlasujúcimi. Tak ako už býva pri verejnom hlasovaní zvykom, časť z nich nerešpektovala podmienky hlasovania o víťazovi súťaže Svet na tvoj obraz, t. j. hlasovali menej ako za štyri súťažné práce, resp. nevyplnili regulérne hlasovací formulár. Preto časť hlasov skončilo diskvalifikáciou, čo je na škodu, pretože svojim favoritom takto fanúšikovia nepomohli a sami seba ukrátili o možnosť zúčastniť sa zberovania o cenu pre jedného z hlasujúcich. Postupne sa však vykryštalizovali víťazi jednotlivých kategórií.

Aj tento rok sme využili kombinovaný spôsob hodnotenia, čiže čitatelia sa pomocou verejného hlasovania stali piatym porotcom. Body od čitateľov sa na konci hlasovania zráтали a určili poradie, podľa ktorého sa obrázkom prideliť porotcovské body od 1 do 21 (súťažných obrázkov bolo 21). Teda obrázok s najväčším počtom hlasov od čitateľov dostal 21 bodov, druhý obrázok 20 až po posledný, ktorý dostal 1 bod. Tieto body sa potom prirátali k bodom od odbornej poroty v zložení: výtvarník Vlado Križan, komiksový kritik Peter Šufliarsky, grafik Rastislav Weber a gestorka súťaže Alexandra Pavelková. Súhrnný počet bodov rozhodol o víťazoch jednotlivých kategórií. Ten, kto získal úplne najvyšší počet bodov, sa zároveň stáva absolútnym víťazom súťaže za rok 2019.

A výsledky sú takéto:

Prvé miesto v celkovom hodnotení v tomto ročníku získava Vangarrett so súťažnou prácou *Burial at sea*, a tým sa stáva absolútnym víťazom súťaže Svet na tvoj obraz 2019. Zároveň tak Vangarrett vyhráva kategóriu Fantasy. Za svoje absolútne víťazstvo získava odmenu 40 eur a diplom.

Víťazi v jednotlivých kategóriách:

Kategória Fantasy:

1. Vangarrett: *Burial at sea*
2. Alex Dawn: *Drakameň (Horou spútaný, strážcom byť prekliaty)*
3. Veronika Hostovecká: *Amanita*

Kategória Science fiction

1. Michal Nagy: *Mesto v oblakoch*
2. Ladislav Dlhý: *New Pressburg*
3. Veronika Hostovecká: *Kozmická fazuľa*

Kategória Komiks

1. Ladislav Dlhý: *Muž vo výťahu*
2. Galibalex a Jana Sanetriková: *Our New Home*
3. Pentakonter: *Koniec cesty*

Saša Pavelková

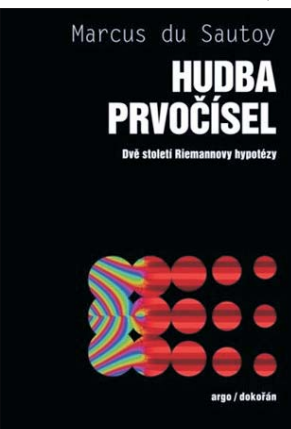
NON FICTION

Marcus Dusautoy

Hudba prvočísel

Dvě století Riemannovy hypotézy

Prvočísla jsou záhadná stvoření, na jejich vlastnostech je vystavěna celá matematika a jejich nevyzpytatelné chování vyvádí z míry již desítky generací. V roce 1859 vyslovil slavný matematik Bernhard Riemann tvrzení, které s prvočíslly zdánlivě vůbec

nesouvisí, během let se však ukázalo, že by mohlo být pro jejich pochopení klíčové. Kniha *Hudba prvočísel* se věnuje historii Riemannovy hypotézy a pokusů o její řešení; přitom jakoby mimochodem probere historii moderní teorie čísel a její dopady, stranou nezůstanou ani filozofické otázky mezi našeho poznání. *Argo / Dokořán, Praha 2019, přeložili M. Rokyta a L. Pick, 368 str., 498 Kč*